

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Χρηματοδότηση, νέες επιχειρήσεις και επιβίωση στην
Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περίοδο της κρίσης.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΙΤΗΤΗ

Γιαννέλου Στυλιανή
Μεα 11037

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ

Κοτταρίδη Κωνσταντίνα

ΤΡΙΠΟΛΗ

Φεβρουάριος 2013

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική με τίτλο «Χρηματοδότηση, νέες επιχειρήσεις και επιβίωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περίοδο της κρίσης» εκπονήθηκε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των Μεταπτυχιακών σπουδών μου στο Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάλυσης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Στόχος αυτής της εργασίας είναι η καταγραφή και η μελέτη των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας, οφείλω να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου Κοτταρίδη Κωνσταντίνα επίκουρο καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου η οποία με βοήθησε πολύ να διερευνήσω το θέμα. Την ευχαριστώ πολύ για όλα όσα μου δίδαξε, για το επιστημονικό υλικό που μου προσέφερε, τις συμβουλές της και τις ώρες που μου αφιέρωσε.

Ιδιαίτερα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους της Στατιστικής Υπηρεσίας Τριπόλεως με τους οποίους συνεργάστηκα για να τη συλλογή στατιστικών στοιχείων και για την επίτευξη του τελικού αποτελέσματος.

Τέλος ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους μου, την οικογένεια μου και τους συμφοιτητές μου για την ηθική συμπαράσταση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η υφιστάμενη οικονομική κρίση δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει αρνητικά τις επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχος της εργασίας είναι η συλλογή στοιχείων σχετικά με τις μέχρι τώρα συνέπειες της κρίσης στον αριθμό των επιχειρήσεων και στο χρόνο επιβίωσης τους. Συγκρίνουμε την αντοχή των επιχειρήσεων στην κρίση ανάλογα με το μέγεθος της και ανάλογα με τον τομέα που ανήκουν. Παραθέτονται τα στοιχεία και συγκρίνονται για τα έτη πριν την διεθνή οικονομική κρίση (2008) και μετά από αυτήν.

Εν όψει της κρίσης το επιχειρηματικό περιβάλλον αλλάζει και έρχονται νέες ισορροπίες στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Από την επιτυχή προσαρμογή των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα θα κριθεί η ανταγωνιστικότητα κάθε χώρας. Η κάθε χώρα της ΕΕ αντιμετωπίζει και λαμβάνει διαφορετικά την οικονομική κρίση που επικρατεί, λαμβάνοντας μέτρα για την στήριξη των επιχειρήσεων της. Έτσι η επίδραση της κρίσης είναι διαφορετική σε κάθε χώρα.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο ρόλο της χρηματοδότησης στις νέες επιχειρήσεις διότι το πρόβλημα της ρευστότητας είναι μείζονος σημασίας και επηρεάζει άμεσα την επιχείρηση. Ακόμα θα ερευνηθούν οι δυσκολίες ίδρυσης νέων επιχειρήσεων, οι δυσκολίες ανάπτυξης μιας επιχείρησης και το αν η κρίση επηρεάζει τον αριθμό των επιχειρηματικών ευκαιριών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	Σελ 5
1. Οι επιχειρήσεις στην Ευρώπη.....	Σελ 8
<i>Ενεργές επιχειρήσεις</i>	Σελ 8
<i>Νέες επιχειρήσεις</i>	Σελ 12
<i>Χρόνος ζωής των επιχειρήσεων</i>	Σελ 14
<i>Κλείσιμο επιχειρήσεων</i>	Σελ 16
<i>Churn rate</i>	Σελ 19
<i>Αγροτικές επιχειρήσεις</i>	Σελ 19
1.2 Οι επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο.....	Σελ 20
1.3 Οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα.....	Σελ 26
2. Ο ρόλος της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων.....	Σελ 35
2.1 Συνθήκη Βασιλείας II	Σελ 37
2.2 Τρόποι χρηματοδότησης.....	Σελ 39
<i>Χρηματοδότηση ανά επιχείρηση</i>	Σελ 47
<i>Ανεπιτυχής αιτήσεις δανείων</i>	Σελ 48
3. Οι επιχειρήσεις μετά την κρίση.....	Σελ 52
Συμπεράσματα	Σελ 54
Βιβλιογραφία	Σελ 56

Εισαγωγή

Κάνοντας επισκόπηση στον πληθυσμό των επιχειρήσεων, παρουσιάζουμε στοιχεία για τον αριθμό των ενεργών επιχειρήσεων, αυτών που κλείνουν και αυτών που ανοίγουν κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών για 24 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έγινε πρωτογενής έρευνα 25.000 επιχειρήσεων σε όλη την ΕΕ, τα στοιχεία αυτά βασίζονται σε έρευνα της Eurostat και του OECD. Επικεντρωθήκαμε στα στοιχεία για τον τομέα της βιομηχανίας, της κατασκευής, των υπηρεσιών και τέλος για τον τομέα της εκπαίδευσης και υγείας. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται για τα έτη από το 2004 έως το 2009, για τα οποία υπάρχουν χρήσιμες πληροφορίες και πλήρης στατιστικές έρευνες. Από το 2009 και έπειτα τα στοιχεία είναι αρκετά ελλιπή. Ακόμα κατηγοριοποιήσαμε τις επιχειρήσεις σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τον αριθμό των εργαζόμενων. Σε πολύ μικρές μέχρι 4 εργαζόμενους σε μικρές που έχουν από 5 έως 9 εργαζόμενους και μεσαίες με πάνω από 10 εργαζόμενους. Την παρούσα εργασία συνοδεύει ένα φύλλο excel με όλα τα στοιχεία για τον πλήθος των επιχειρήσεων της ΕΕ, το ρυθμό γεννήσεων και θανάτων τους, ακόμα και για τον αριθμό των εργαζομένων τους.

Μέρα με τη μέρα συρρικνώνεται όλο και περισσότερο η αγορά με την οικονομική κρίση να γονατίζει επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα επιβαρύνουν σταδιακά την οικονομία της ευρωζώνης. Οι επιχειρήσεις, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα βρέθηκαν σε νέο αρνητικό περιβάλλον, με τα χαρακτηριστικά των αγορών να ανατρέπονται ριζικά, τις πιέσεις να εντείνονται και την αβεβαιότητα να κυριαρχεί.

Η οικονομική συγκυρία έχει οδηγήσει τις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες σε ένα σταυροδρόμι που θα πρέπει να δουν την εξέλιξη και την ανάπτυξη τους μέσα από άλλη οπτική γωνία. Ο προορισμός των επιχειρήσεων πρέπει να είναι ο πλούτος, όμως αυτό θα πρέπει να γίνει με τρόπο που να διασφαλίζει την βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Είναι βέβαιο ότι οι επιχειρήσεις που θα περάσουν μέσα από την

κρίση με τον πλέον ανώδυνο τρόπο είναι αυτές που θα έχουν και την προοπτική για εξέλιξη και ανάπτυξη.

Εστίασαμε κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις διότι αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας και είναι αυτές που έχουν υποστεί τις περισσότερες συνέπειες της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Η μικρομεσαία επιχείρηση δεν αποτελεί πλέον ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μια υπό ανάπτυξη χώρας ή αναπτυσσόμενης οικονομίας, αποτελεί ένα συνδεδετικό κρίκο στην όλη δομή της οικονομίας. Ο ρόλος τους στην ευρωπαϊκή οικονομία είναι καίριος όπως αναφέρει και ο Günter Verheugen, μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αρμόδιος για θέματα επιχειρήσεων και βιομηχανίας «Οι πολύ μικρές, οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν την κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής οικονομίας. Προσφέρουν μια σημαντική πηγή θέσεων απασχόλησης, καλλιεργούν το επιχειρηματικό πνεύμα και την καινοτομία στην ΕΕ και κατά συνέπεια διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης. Ο νέος ορισμός των ΜΜΕ, ο οποίος ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2005, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός καλύτερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ και αποσκοπεί στην προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος, των επενδύσεων και της ανάπτυξης. Ο ορισμός αυτός διαμορφώθηκε ύστερα από ευρείες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, γεγονός που αποδεικνύει ότι η γνώμη των ΜΜΕ είναι πολύ σημαντική για την εφαρμογή των στόχων της Λισσαβόνας.»

Η οικονομική και πολιτική αβεβαιότητα στην Ευρώπη, η επιδείνωση των προοπτικών ανάπτυξης, η οποία έχει πλέον εξαπλωθεί και στον πυρήνα των χωρών της Ευρωζώνης, έχει προκαλέσει αύξηση των εταιρικών πτωχεύσεων στην Ευρώπη. Τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά των πτωχεύσεων συνεχώς αυξάνονται και εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν την ανοδική πορεία υπό αυτό το δυσμενές περιβάλλον.

Οι ρυθμοί ανάπτυξης στην ευρωζώνη είναι αρκετά αργοί και σε κάποιες χώρες και αρνητικοί. Η αδύναμη οικονομική δραστηριότητα της Ευρώπης εντείνει ακόμα την αδυναμία των επιχειρήσεων να επιβιώσουν

σε αυτό το περιβάλλον. Οι προσπάθειες για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας πολλές φορές αποτυγχάνουν και συνεπώς με την πάροδο του χρόνου η κατάσταση των επιχειρήσεων χειροτερεύει.

Επίσης, στην πορεία της κάθε επιχείρησης παίζει σημαντικό ρόλο η χώρα προέλευσης της. Κάθε χώρα της ΕΕ λαμβάνει και αντιμετωπίζει την οικονομική κρίση ανάλογα με τις επιμέρους συνθήκες. Καθώς σε κάθε χώρα η κρίση πλήττει σε διαφορετικό βαθμό τον κάθε κλάδο των επιχειρήσεων, σε κάποιες πλήττεται περισσότερο η βιομηχανία, σε άλλες η κατασκευή και σε άλλες οι υπηρεσίες και προφανώς σε διαφορετική χρονική περίοδο. Ακόμα και οι τρόποι αντιμετώπισης διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Κάποιες ενισχύουν δραστικά την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία και κάποιες πάλι αδυνατούν να το κάνουν αυτό.

Τέλος, ένας σημαντικός παράγοντας για την ενίσχυση των επιχειρήσεων είναι η χρηματοδότηση τους. Είναι γεγονός ότι στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι αυτό της χρηματοδότησης αφού υπάρχουν περιορισμένες διέξοδοι χρηματοδότησης, καθολική σχεδόν εξάρτηση από το τραπεζικό σύστημα. Η πρόσβαση στην χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας για να γίνουν πράξη οι επιχειρηματικές ιδέες, συνεπώς για να μπορούν οι επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση τις νέες τεχνολογίες και να βελτιώσουν την απόδοσή τους όσον αφορά τις καινοτομίες.¹

¹ Στοιχεία από την ιστοσελίδα www.icap.gr Ετήσια Έκθεση για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, σελ 5

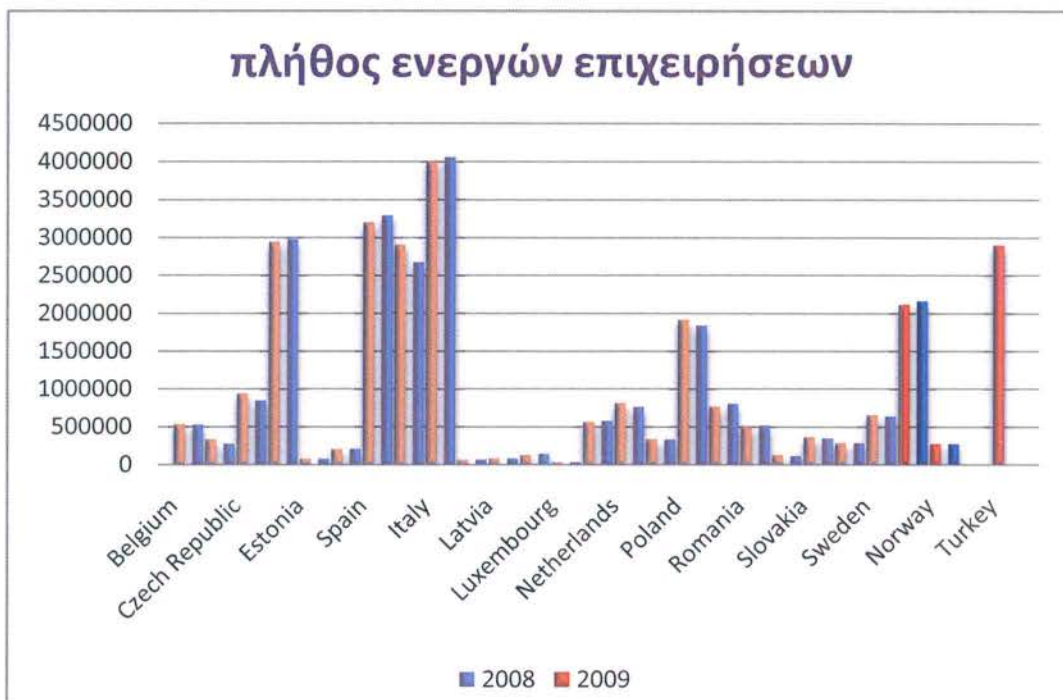
1. ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ενεργές επιχειρήσεις

Μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973 και την περίοδο οικονομικής ύφεσης που ακολούθησε, άρχισε να εκτιμάται ο ρόλος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην ζωτικότητα της οικονομίας και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Στην Ιαπωνία για παράδειγμα, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις απασχολούν συνολικά το 33% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα, με τη μέση ιαπωνική επιχείρηση να απασχολεί 10 άτομα. Στις ΗΠΑ, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις απασχολούν συνολικά 46% των εργαζομένων, με την μέση επιχείρηση να απασχολεί 19 άτομα. Στην Ευρώπη απασχολούνται συνολικά 66% των εργαζομένων σε επιχειρήσεις ποσοστό που αντιστοιχεί σε 80 εκατομμύρια θέσεις εργασίας.²

Από τις συνολικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω από τα τρία τέταρτα ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών με ποσοστό 76,4%, παρέχοντας εργασία στο 64,3% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων. Ο τομέας των υπηρεσιών κατέχει το 63,1% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων στη Σλοβακία και το 85% στο Λουξεμβούργο. Όσον αφορά την συμβολή του στην απασχόληση, ο τομέας των υπηρεσιών αντιπροσωπεύει το 53% περίπου του εργατικού δυναμικού στη Ρουμανία και Τσέχικη Δημοκρατία, ενώ στο Λουξεμβούργο και την Ολλανδία έχει τα υψηλότερα ποσοστά με 71,9% και 75,7% αντίστοιχα. Στον παρακάτω πίνακα παραθέτονται τα στοιχεία για το πλήθος των ενεργών επιχειρήσεων σε κάποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τα έτη 2008 και 2009. Είναι φανερό πως οι χώρες της ευρωζώνης με τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων (Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία και Γαλλία) είναι οι πιο ισχυρές οικονομικά και ανεπτυγμένες χώρες με μεγάλη παραγωγικότητα και με μεγάλη συμβολή και στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν.

² Στοιχεία από την ιστοσελίδα www.icap.gr Ετήσια Έκθεση για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, σελ 5

Πηγή δεδομένων γραφήματος : Eurostat

Μελετώντας τα πιο πρόσφατα στοιχεία για τον αριθμό των επιχειρήσεων σε όλη την ΕΕ για το έτος 2011 παρατηρούμε ότι στον τομέα των υπηρεσιών περισσότερο από το ένα τρίτο του συνόλου των επιχειρήσεων ανήκουν στις επιστημονικές δραστηριότητες με ποσοστό 37%. Αμέσως μετά έρχονται οι υπηρεσίες διαμονής με ποσοστό 18%. Όσον αφορά τους εργαζομένους, οι περισσότεροι απασχολούνται σε επιχειρήσεις με διοικητικές υπηρεσίες, γι' αυτό έχουν και τον μεγαλύτερο μέσο όρο στον αριθμό εργαζομένων 10 εργαζόμενοι ανά επιχείρηση ενώ οι άλλες κατηγορίες υπηρεσιών έχουν λιγότερο από 6 εργαζόμενους ανά επιχείρηση. Σχετικά με την αξία της παραγωγής, προφανώς και την μεγαλύτερη την έχει ο τομέας υπηρεσιών μεταφορών και αποθήκευσης.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	αριθμός επιχειρήσεων	αξία παραγωγής	προστιθέμενη αξία	Μέσος αριθμός εργαζομένων	Μέσο κόστος για κάθε εργαζόμενο (%)
μεταφορά και αποθήκευση	1.122.086	1.155.296,77	471.661,34	9	32,23
Διαμονή	1.785.985	444.685,1	195.638,65	5,68	16,21
πληροφόρηση και επικοινωνία	872.839	1.009.417,15	487.887,26	6,6	49,43
διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1.140.847		230.000	2,31	30,3
επιστημονικές δραστηριότητες	3.692.179	1.088.835,79	560.532,12	3	42,86
διοικητικές υπηρεσίες	1.219.477	700.000	380.000	10,6	21,6
επισκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών	185.276	19.367,53	9.577,47	2,13	28,13

Πηγή δεδομένων πίνακα: Eurostat

Αντίθετα οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον τομέα της βιομηχανίας αντιπροσωπεύουν το 10,2% του συνόλου των επιχειρήσεων της ΕΕ. Παρά το χαμηλό ποσοστό στο πλήθος τους οι επιχειρήσεις στον τομέα αυτόν απασχολούν το 24,9% του συνολικού αριθμού απασχολούμενων. Παρατηρούμε λοιπόν το μέσο μέγεθος των βιομηχανικών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από αυτό των υπηρεσιών. Πράγματι στις βιομηχανικές επιχειρήσεις απασχολούνται 14 άτομα κατά μέσο όρο σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, σε αντίθεση με τον τομέα των υπηρεσιών όπου οι επιχειρήσεις απασχολούν 5 άτομα κατά μέσο όρο. Ο μέσος όρος ατόμων που απασχολούνται στον τομέα της κατασκευής είναι παρόμοιος με αυτόν των υπηρεσιών, τέσσερα άτομα ανά επιχείρηση.

Στον τομέα της βιομηχανίας, ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων σε όλη την ΕΕ ανήκουν στις δραστηριότητες κατασκευής μεταλλικών προϊόντων. Αυτός ο υποτομέας αντιπροσωπεύει το 18% του συνολικού πληθυσμού των βιομηχανικών επιχειρήσεων και κατέχει και το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων 15%. Δυο άλλοι τομείς έχουν σχετικά υψηλό αριθμό επιχειρήσεων ο τομέας της βιομηχανίας τροφίμων και η βιομηχανία ξύλου που έχουν 264.130 και 184.000 επιχειρήσεις. Ο υποτομέας βιομηχανίας με φαρμακευτικά προϊόντα παρότι έχει τον χαμηλότερο αριθμό επιχειρήσεων έχει υψηλή παραγωγική αξία για αυτόν τον πλήθος επιχειρήσεων. Όσον αφορά την απασχόληση η βιομηχανία τροφίμων

παρόλο που δεν έχει τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων απασχολεί περισσότερους εργαζόμενους από κάθε άλλο υποτομέα. Τέλος Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στον υποτομέα βιομηχανίας καπνού που απασχολεί 173 εργαζόμενους ανά επιχείρηση.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	αριθμός επιχειρήσεων	αξία παραγωγής	προστιθέμενη αξία	Μέσος αριθμός εργαζομένων	Μέσο κόστος για κάθε εργαζόμενο (%)
Ορυχεία και λατομεία	20.100	200.000	84.200	30,6	37,5
Βιομηχανία	2.130.000		1.590.000	14,1	35,8
βιομηχανία τροφίμων	264.130	746.291,43	166.871,87	15,49	25,97
ποτοποιία	23.100		37.000		40
προϊόντα καπνού	261	40.676,38	6.948,61	173,22	51,75
κλωστοϋφαντουργία	62.000	70.000	22.000		
είδη ένδυσης	129.374	70.000	19.400	8,19	14,6
δερμάτινα είδη	36.534	41.231,24	11.729,91	11,34	19,23
βιομηχανία ξύλου	184.000		31.200	5,68	23,2
βιομηχανία χαρτιού	21.000		41.000	31,4	39,8
είδη εκτύπωσης και αντιγραφής	127.661	90.252,9	33.853,66	6,7	32,1
χημικές ουσίες	28.611		111.000	115,53	52,3
φαρμακευτικά προϊόντα	4.000	213.269,01	85.872,11	41	59,93
πλαστικά	65.756	246.775,64	77.434,74	24,57	32,69
μη μεταλλικά υλικά	102.346	195.817,69	64.256,42	13,1	33,74
βασικά μέταλλα	17.953	330.344,62	60.681,65	56	41,99
μεταλλικά προϊόντα	388.192	400.000	149.000	9,2	32
ηλεκτρικός εξοπλισμός	52.000	255.414,41	84.937,23	27,9	41,54
μηχανήματα	98.059	506.661,86	172.695,73	28,92	43,89
μηχανοκίνητα οχήματα	20.525	636.517,98	141.062,77	105,81	44,23
εξοπλισμός μεταφορών	14.300	160.281,46	46.215,06	49,3	49,14
επίπλων	130.000	90.000	30.000	8,1	23,7
υπόλοιπος μεταποιητικός τομέας	314.466	95.068,16	39.541,13	6	23
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου	51.400	1.031.057,01	213.494,29	23,7	51
Ύδρευση	68.443	213.346,02	86.289,58	19,5	31,8

Πηγή δεδομένων πίνακα: Eurostat

Νέες επιχειρήσεις

Η γέννηση των νέων επιχειρήσεων αποτελεί βασικό δείκτη επιχειρηματικού δυναμισμού. Μέσω αυτού φαίνεται η διάσταση της επιχειρηματικότητας μιας χώρας αφού είναι στενά συνδεδεμένη με την έννοια της επιχειρηματικότητας ως κινητήριας δύναμης για την δημιουργία θέσεων εργασίας και καινοτομίας και συνεπώς οικονομικής ανάπτυξης. Η δημιουργία νέων επιχειρήσεων αυξάνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τις υποχρεώνει να γίνουν πιο αποτελεσματικές. Ενώ παράλληλα τονώνεται η καινοτομία και διευκολύνεται η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Από θεωρητική άποψη, η γέννηση μιας επιχείρησης σχετίζεται με την προσδοκία του κέρδους, άρα όσο δημιουργούνται επιχειρήσεις αυξάνεται η συνολική παραγωγικότητα στην οικονομία.

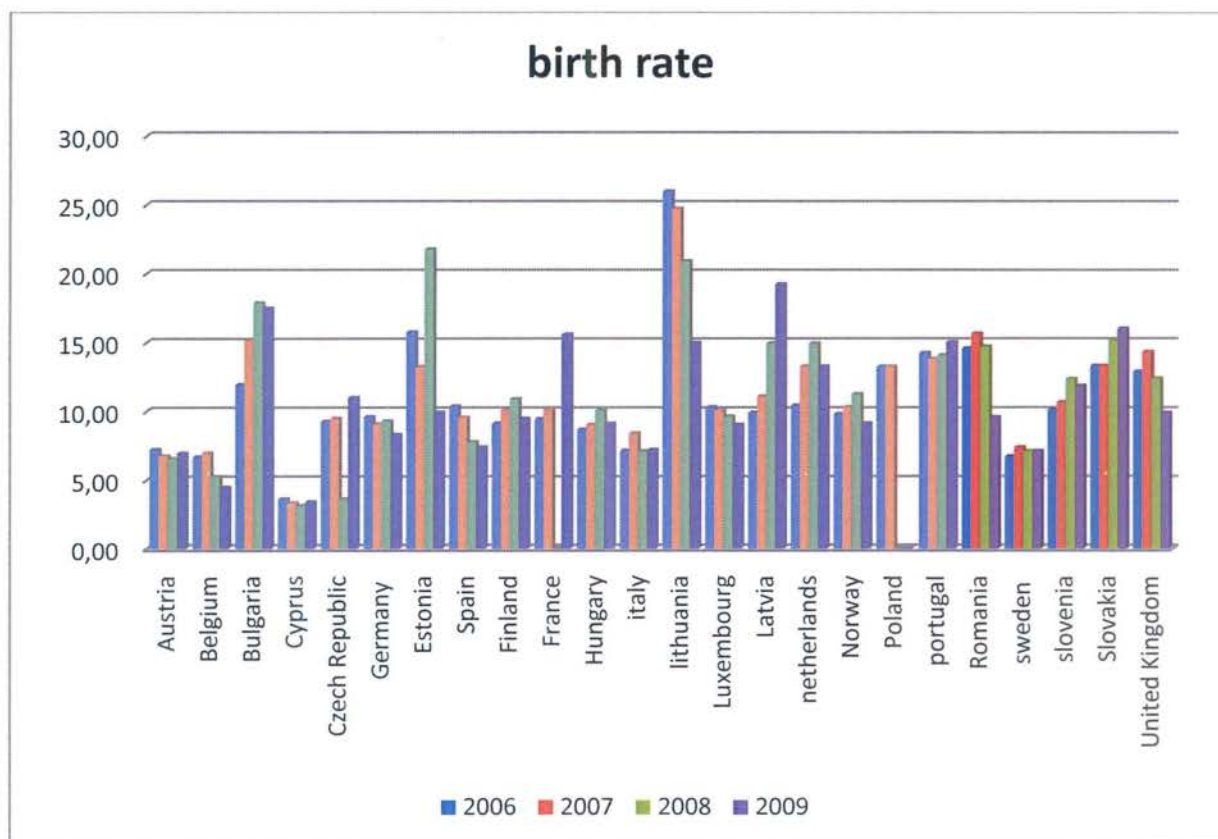
Εξετάζοντας τα ποσοστά γεννήσεων των επιχειρήσεων (enterprise birth rate) στην ΕΕ παρατηρούμε ότι έως το 2007 ο αριθμός των νεοσύστατων επιχειρήσεων ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων αυξάνονταν με σταθερούς ρυθμούς. Το 2008 στην κορύφωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης σημειώθηκε σημαντική μείωση σε όλες σχεδόν τις χώρες, ωστόσο το επόμενο έτος αυξήθηκε ελαφρά κατά 3,4% το ποσοστό. Το 2009 το ποσοστό γεννήσεων των επιχειρήσεων κυμαίνεται περίπου στο 7% για την Αυστρία, Σουηδία, Ισπανία και Ιταλία ενώ για την Σλοβακία, Λετονία και Βουλγαρία πάνω από 26%. Η Κύπρος κατέχει σταθερά το χαμηλότερο ποσοστό (3%) και στο άλλο άκρο της κλίμακας βρίσκεται η Λετονία με 20%. Η σύγκριση των δύο ετών αποκαλύπτει μια απότομη μείωση 45% για τον ποσοστό νέων επιχειρήσεων στην Εσθονία, ενώ στην Τσεχία σχεδόν τετραπλασιάζονται οι νέες επιχειρήσεις.

Ο ρυθμός γεννήσεων των επιχειρήσεων το έτος 2009 είναι χαμηλότερος στον τομέα της βιομηχανίας παρά στους υπόλοιπους τομείς. Τα υψηλότερα ποσοστά τα κατέχει ο τομέας της εκπαίδευσης, της υγείας και της κοινωνικής μέριμνας, με όχι πολύ μεγάλες διαφορές από τον τομέα

των υπηρεσιών. Στις περισσότερες χώρες τις ΕΕ οι περισσότερες επιχειρήσεις που ανοίγουν ανήκουν σε άνω τους δύο τομείς.

Οι νεοσύστατες επιχειρήσεις που απασχολούν έναν έως τέσσερις εργαζόμενους είναι σαφώς περισσότερες από αυτές που ξεκινούν και απασχολούν περισσότερους από δέκα εργαζόμενους. Και σε αυτή την περίπτωση, οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης είναι εμφανείς. Μελετώντας το ποσοστό των νεοσύστατων επιχειρήσεων στη συνολική απασχόληση των ενεργών επιχειρήσεων, όσον αφορά τον αριθμό των απασχολούμενων ατόμων παρατηρούμε ότι το ποσοστό απασχόλησης κυμαίνεται από 0,9% έως 5,5%. Το υψηλότερο ποσοστό τα δύο τελευταία χρόνια που μελετάμε ήταν πάνω από 5% μόνο στη Βουλγαρία και στη Σλοβακία, ενώ το χαμηλότερο κάτω του 1% βρέθηκε στην Φιλανδία και την Ιρλανδία. Συγκρίνοντας τις ομοιότητες μεταξύ του ρυθμού γεννήσεων των επιχειρήσεων και ποσοστού τους στη συνολική απασχόληση βλέπουμε ότι οι χώρες με χαμηλό ποσοστό γεννήσεων έχουν και χαμηλό ποσοστό στην απασχόληση, αντίστοιχα το ίδιο συμβαίνει και για τις χώρες που παρουσιάζουν υψηλό ρυθμό γεννήσεων. Μόνη εξαίρεση η Φιλανδία, όπου ο ρυθμός γεννήσεων νέων επιχειρήσεων ήταν κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ, ενώ το ποσοστό των νέων επιχειρήσεων στην απασχόληση ήταν σημαντικά χαμηλό και κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ.³

³ Eurostat/OECD (2007), Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics, OECD Publishing.

Πηγή δεδομένων γραφήματος : Eurostat

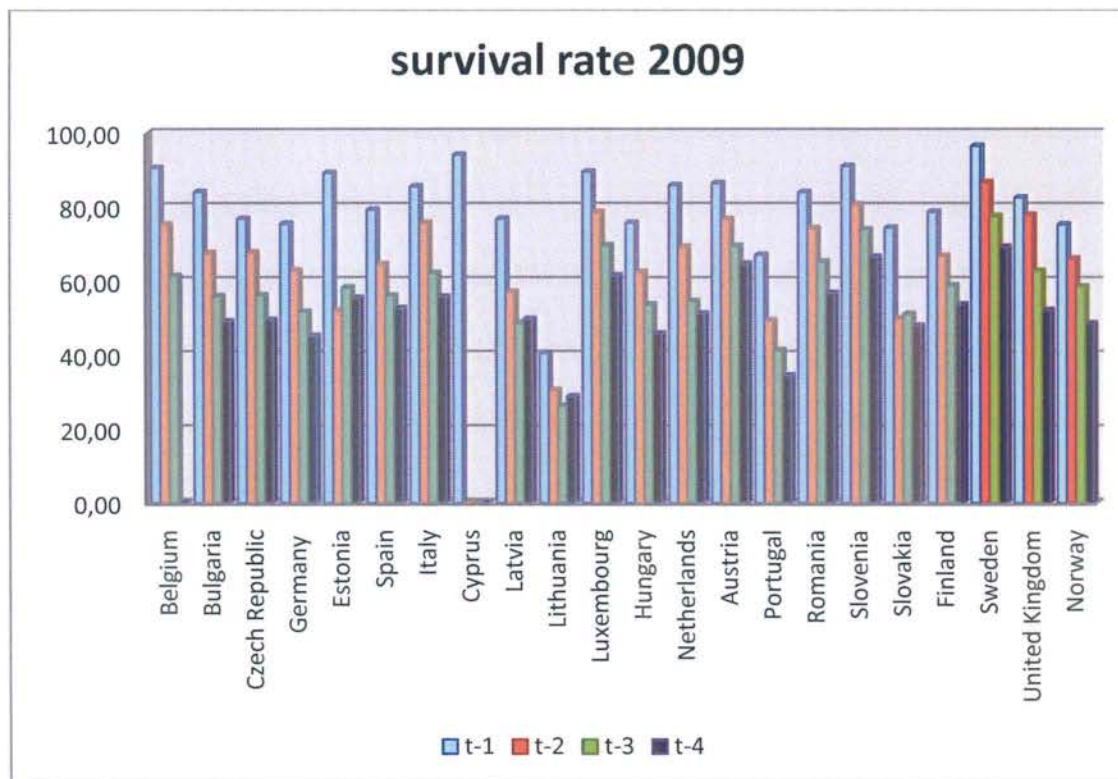
ΧΡΟΝΟΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Μέχρι τώρα μελετήσαμε το ποσοστό των επιχειρήσεων που γεννιούνται σε κάποιες χώρες της ΕΕ, αδιαφορώντας για το πόσο επιβιώνουν μετά την γέννηση τους. Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τον κύκλο ζωής των νεοσύστατων επιχειρήσεων και την ικανότητα τους να επιβιώσουν μέχρι τέσσερα χρόνια μετά την δημιουργία τους. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει το ποσοστό των επιχειρήσεων που γεννήθηκαν το 2004 και επιβίωσαν για ένα, δύο, τρία και τέσσερα χρόνια σε κάποιες χώρες της ΕΕ.

Εξετάζοντας τα δεδομένα περίπου το 82% των επιχειρήσεων που γεννηθήκαν το 2005 επιβίωσαν μέχρι το 2005. Με το πέρασμα του χρόνου φαίνεται ότι κλείνουν οι επιχειρήσεις και ότι λιγότερες από τις μισές καταφέρνουν να επιβιώσουν τα πέντε πρώτα χρόνια της ζωής τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων που έκλεισαν στο πρώτο χρόνο ζωής

τους ήταν στη Σουηδία όπου άγγιξε το 96,5%, αμέσως μετά έρχονται η Κύπρος με 93% και το Βέλγιο και η Σλοβενία με 90%. Είναι φανερό ότι στη Πορτογαλία, την Σλοβακία και την Ουγγαρία οι επιχειρήσεις έχουν περισσότερες πιθανότητες να επιβιώσουν πάνω από ένα έτος διότι τα ποσοστά επιβίωσης κυμαίνονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, με το μικρότερο να καταγράφεται στην Λιθουανία. Επίσης πολλές επιχειρήσεις στην Πορτογαλία και τη Λιθουανία φαίνεται να καταφέρνουν να επιβιώσουν μέχρι το τέταρτο έτος.

Στις περισσότερες χώρες της ΕΕ που μελετάμε τα ποσά των επιχειρήσεων που επιβιώνουν (σε κάθε περίπτωση χρονικού διαστήματος) στον τομέα της βιομηχανίας είναι πανομοιότυπα από αυτά των επιχειρήσεων που ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών. Κατά μέσο όρο τα ποσοστά επιβίωσης για ένα χρόνο είναι περίπου 85% με 90% στον τομέα της κατασκευής, ελάχιστα χαμηλότερα από αυτά στο τομέα των υπηρεσιών, αλλά για περισσότερα χρόνια επιβίωσης όλο και μειώνονται.⁴

Πηγή δεδομένων γραφήματος : Eurostat

⁴ Eurostat/OECD (2007), Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics, OECD Publishing.

Κλείσιμο επιχειρήσεων

Η Ευρώπη τα τελευταία χρόνια συνεχίζει να διανύει μία μακρά περίοδο οικονομικής ύφεσης και συρρίκνωσης της παραγωγής της. Συνέπεια της κατάστασης αυτής είναι η δραματική αύξηση στον αριθμό των επιχειρήσεων που βαίνουν προς κλείσιμο. Το κλείσιμο των επιχειρήσεων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του φαινομένου της επιχειρηματικότητας. Γνωρίζοντας το ποσοστό των επιχειρήσεων που κλείνουν σε ένα δεδομένο χρόνο, το συγκρίνουμε μεταξύ των χωρών και εστιάζουμε το ενδιαφέρον στην διαμόρφωση της πολιτικής και τον αντίκτυπο των διαθρωτικών επιπτώσεων στο κλείσιμο των επιχειρήσεων.

Το ποσοστό κλεισιμάτων των επιχειρήσεων (enterprise death rate) αντιστοιχεί στον αριθμό των επιχειρήσεων που κλείνουν ως ένα ποσοστό των ενεργών επιχειρήσεων με τουλάχιστον έναν εργαζόμενο. Στις επιχειρήσεις που κλείνουν δεν συμπεριλαμβάνονται και αυτές που κλείνουν λόγω συγχωνεύσεων, εξαγορών, διαλύσεων και αναδιαρθρώσεων ενός συνόλου των επιχειρήσεων, ούτε και αυτές που κλείνουν λόγω αλλαγής δραστηριοτήτων.

Τα στοιχεία που συλλέχτηκαν για το κλείσιμο των επιχειρήσεων είναι ακριβείς μόνο μέχρι το 2009. Αυτή η χρονική καθυστέρηση οφείλεται κυρίως στο ότι πρέπει να ελεγχτεί η επιχείρηση που κλείνει αν έχει ενεργοποιηθεί ξανά η αν έχει υπαλλήλους για τα επόμενα δυο χρόνια.

Ο δείκτης αυτός είναι σαφώς είναι πιο σχετικός από άλλους που καλύπτουν όλες τις επιχειρήσεις, καθώς αυτοί είναι ανακριβείς στην κάλυψη των μητρώων των επιχειρήσεων. Σε πολλές χώρες, η κύρια πηγή πληροφοριών για τα μητρώα των επιχειρήσεων είναι φορολογικά μητρώα, που σημαίνει ότι περιλαμβάνονται επιχειρήσεις με πάνω από ένα συγκεκριμένο κύκλο εργασιών ή ένα συγκεκριμένο όριο απασχόλησης. Μια πρόσθετη επιπλοκή στους δείκτες αυτούς είναι οι μεταβολές του πληθωρισμού και της φορολογικής πολιτικής της κάθε χώρας, κάτι που επηρεάζει τα ποσοστά κλεισίματος των επιχειρήσεων μεταξύ των χωρών.

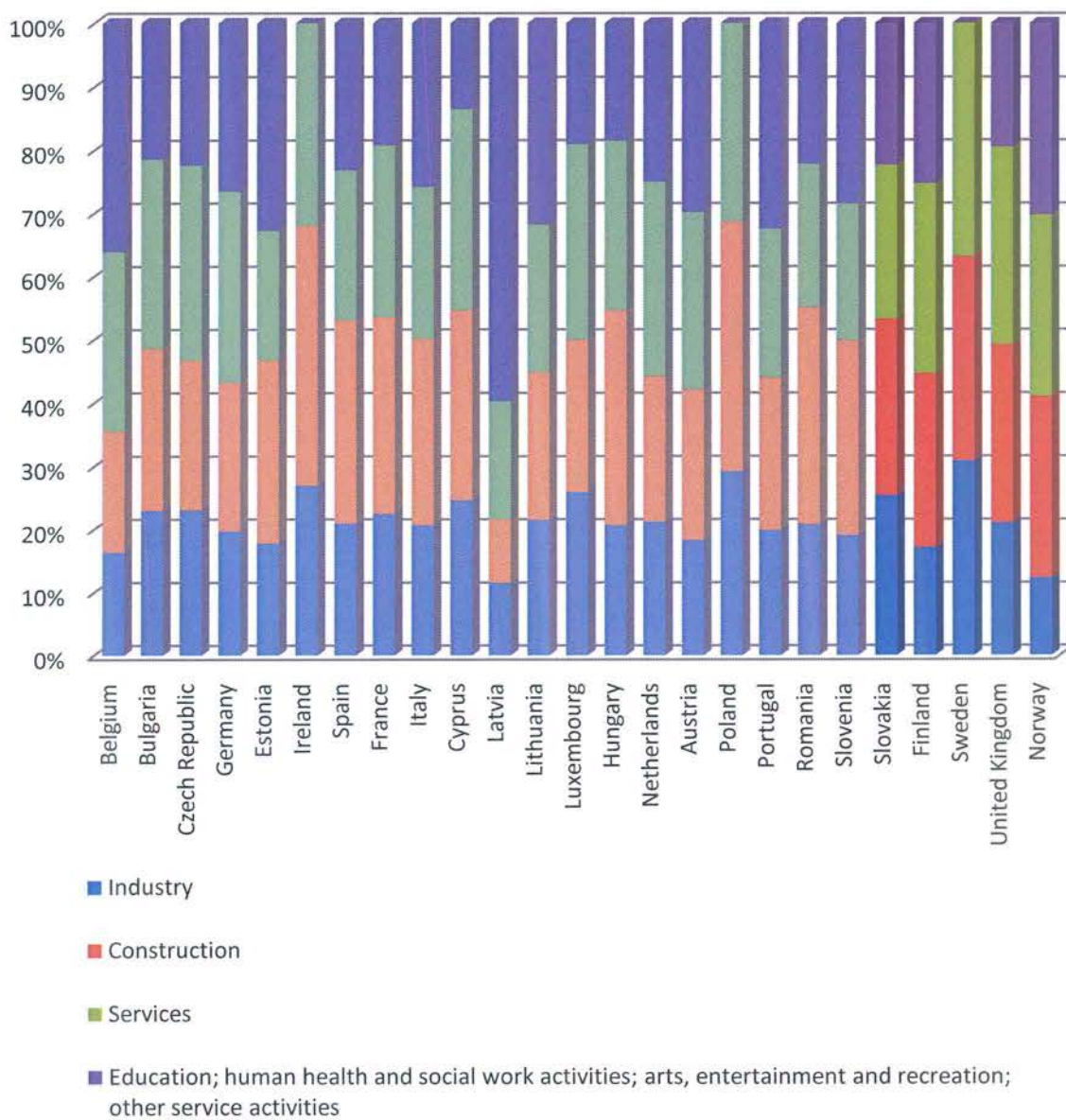
Μέχρι το 2008 φαίνεται ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων που κλείνουν είναι ελάχιστα μικρότερος από τον αριθμό των επιχειρήσεων που γεννιούνται κατά μέσο όρο στην ΕΕ. Το μέσο ποσοστό θνησιμότητας των επιχειρήσεων είναι 9.4%, δηλαδή 0,2 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το ποσοστό των γεννήσεων. Από το επόμενο έτος κατά την έναρξη της παγκόσμιας κρίσης σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ το ποσοστό αυξήθηκε ή παρέμεινε σταθερό. Τα μεγαλύτερα ποσοστά παρουσιάζονται στην Λιθουανία (54%) και στη Λετονία (30%) με μεγάλη μεταβολή 21 και 15 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Επίσης σημαντικά μεγάλα είναι και τα ποσοστά θνησιμότητας στην Πορτογαλία (20%) όπου έκλεισαν σχεδόν 5.000 επιχειρήσεις και στη Σλοβακία (22%), δηλαδή 31.000 επιχειρήσεις. Οι χώρες με τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων που κλείνουν είναι η Αγγλία, η Ιταλία, η Γερμανία και η Γαλλία αλλά ποσοστιαία ο αριθμός είναι σχετικά μικρός. Παρά το γεγονός ότι η κατάσταση θα παραμείνει σταθερή στην Ισπανία, την Ολλανδία, την Ιταλία και την Ουγγαρία, ο ρυθμός θανάτου των επιχειρήσεων ήταν πιθανό να μειωθεί σε Αυστρία, Σλοβενία, Γαλλία και Τσεχία, με τις μεγαλύτερες μειώσεις στη Βουλγαρία από 12,5% σε 7,5%.

Σε πολλές χώρες τα ποσοστά κλεισίματος των επιχειρήσεων είναι σταθερά υψηλότερα στον τομέα των υπηρεσιών σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές στον τομέα της κατασκευής και της βιομηχανίας. Με πολύ λίγες εξαιρέσεις το λιανικό εμπόριο παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά θνησιμότητας των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών. Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στις κατασκευές και την ένδυση και οφείλεται σε ενδοεταιρικές οφειλές.

Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις με κανέναν εργαζόμενο έχουν τα υψηλότερα ποσοστά κλεισμάτων σε σχέση με τις επιχειρήσεις σε άλλες τάξεις μεγέθους. Σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ το ποσοστό θνησιμότητας για αυτήν την τάξη μεγέθους ξεπερνά το 10% με ιδιαίτερα μεγάλα ποσοστά της Λιθουανίας που άγγιξε το 98% και την Λετονίας το 80%.⁵

⁵ OECD (2010), *Structural and Demographic Business Statistics*, OECD Publishing
Eurostat/OECD (2007), *Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics*, OECD Publishing.

death rate 2009

Πηγή δεδομένων γραφήματος : Eurostat

Churn rate

Ο δείκτης churn rate, δηλαδή το άθροισμα των γεννήσεων και των θανάτων των επιχειρήσεων δείχνει το πόσο συχνά ανοίγουν και κλείνουν επιχειρήσεις σε μία χώρα. Τα ποσοστά των γεννήσεων και θανάτων των επιχειρήσεων είναι από τους πιο αντιπροσωπευτικούς δείκτες τις επιχειρήσεις σε κάθε οικονομία. Ο δείκτης churn rate αντικατοπτρίζει το βαθμό της « δημιουργικής καταστροφής » (creative destruction) κάθε επιχείρησης , δηλαδή τη συμβολή της στην συνολική αύξηση της παραγωγικότητας.

Ο δείκτης churn rate είναι υψηλότερος στον τομέα των υπηρεσιών από ό, τι στον τομέα της βιομηχανίας, κάτι που δείχνει επιχειρηματική δύναμη στον τομέα των υπηρεσιών. Σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ οι τιμές είναι παρόμοιες και κυμαίνονται από 12% έως 16%.⁶

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Σύμφωνα με τα πρώτα απογραφικά στοιχεία για τις αγροτικές επιχειρήσεις του 2010, ο αριθμός των αγροτικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη των 27 μειώθηκε κατά 20% μεταξύ 2003 και 2010, ενώ η επιφάνεια γης μειώθηκε μόνο κατά 2%.

Με την αγροτική απογραφή συλλέγει στοιχεία για το είδος, τον αριθμό και τις διαστάσεις των επιχειρήσεων, το είδος των καλλιεργειών, των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, τον αριθμό και το απασχολούμενο εργατικό δυναμικό.

Το 2010 καταμετρήθηκαν λίγο πάνω από 12 εκατ. αγροτικές επιχειρήσεις και η καλλιεργημένη επιφάνεια (SAU) σε 170 εκατ. εκτάρια, στοιχειοθετώντας μια τάση για μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Η μέση επιφάνεια μιας αγροτικής επιχείρησης το 2010 ανέρχονταν στα 14 εκτάρια, από 12 εκτάρια το 2003.

⁶ Eurostat/OECD (2007), Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics, OECD Publishing.

Επτά κράτη μέλη, στην ΕΕ των 27, έχουν πάνω από το 80% των αγροτικών επιχειρήσεων:

Ρουμανία (3,9 εκατ. επιχειρήσεις και 32% του συνόλου),

Ιταλία (1,6 εκατ., 13,5%), Πολωνία (1,5 εκατ., 12,5%),

Ισπανία (1,0 εκατ. το 2009, 8,2%),

Ελλάδα (0,7 εκατ., 5,9%), Ουγγαρία (0,6 εκατ., 4,8%) και

Γαλλία (0,5 εκατ., 4,3%).

Υπολογίζοντας την καλλιεργημένη αγροτική επιφάνεια, πρώτη είναι η Γαλλία (27,1 εκατ. εκτάρια ίση με το 15,9% του συνόλου της ΕΕ των 27), ακολουθεί η Ισπανία (23,8 εκατ. εκτάρια το 2009, 14%), η Γερμανία (16,7 εκατ. εκτάρια, 9,8%), η Μεγάλη Βρετανία (15,9 εκατ. εκτάρια, 9,4%), η Πολωνία (14,4 εκατ. εκτάρια, 8,5%), η Ρουμανία (13,3 εκατ. εκτάρια, 7,8%) και η Ιταλία (12,9 εκατ. εκτάρια, 7,6%).

Η αγροτική επιφάνεια μειώθηκε σε 18 κράτη μέλη μεταξύ 2003 και 2010 και αυξήθηκε σε εννέα. Κύπρος (-24,3%), Σλοβακία (-9,4% μεταξύ 2003 και 2007), Αυστρία (-8%) κατέγραψαν τις μεγαλύτερες μειώσεις, ενώ Βουλγαρία (+24,7%), Λετονία (+19,9%) και Εσθονία (+18,0%) τις μεγαλύτερες αυξήσεις.⁷

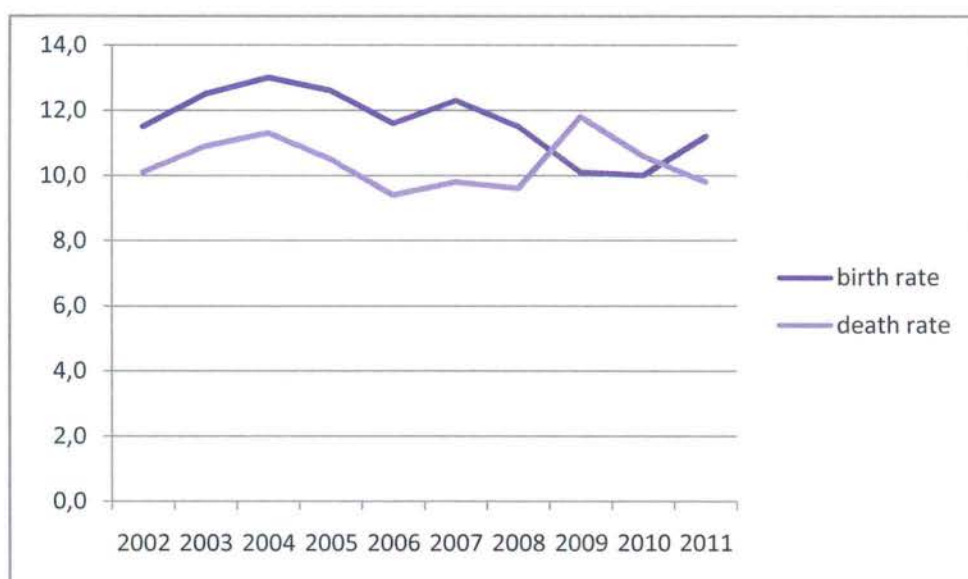
1.2 ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Η αναπτυξιακή δυναμική της βρετανικής Οικονομίας, η οποία διήρκησε για περισσότερο από δέκα χρόνια, διακόπηκε απότομα στα τέλη του 2008 με τρόπο απροσδόκητο και ιδιαίτερα οδυνηρό. Η οικονομική κρίση που εκδηλώθηκε στο τέλος του 2008 και έλαβε διαστάσεις διεθνούς ιστορικού φαινομένου έπληξε ιδιαίτερα την Μεγάλης Βρετανία η οποία φαίνεται ότι

⁷ Πηγή: www.engene.gr

υφίσταται τις βαρύτερες συνέπειες ανάμεσα στις μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες.

Η επιδείνωση των προοπτικών ανάπτυξης η οποία έχει εξαπλωθεί σε όλη την Ευρωζώνη προκαλώντας αύξηση των εταιρικών πτωχεύσεων φαίνεται να μην επηρεάζει και πολύ το Ηνωμένο βασίλειο. Το 2011, οι επιχειρήσεις αυξήθηκαν κατά 261.000 στο Ηνωμένο Βασίλειο με ρυθμό 11,2%. Παρουσιάστηκε αύξηση κατά 11% σε σύγκριση με το 2010 που ο αριθμός των επιχειρήσεων ήταν 235.000. Ισχυρή απόδειξη ότι οι επιχειρήσεις του ηνωμένου Βασιλείου δεν πλήχθηκαν από την οικονομική κρίση είναι ο ρυθμός θνησιμότητας των επιχειρήσεων που μειώθηκε από το 2010 στο 2012. Ο αριθμός επιχειρήσεων που έκλεισαν το 2010 ήταν 250.000 με ρυθμό θνησιμότητας 10,6%, ενώ το 2011 ήταν 230.000 με ρυθμό 9,8%

Υπήρχαν περίπου 2,34 εκατομμύρια ενεργές επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια του 2011, μια μείωση της τάξης του 8.800 για το 2010. Στον παρακάτω πίνακα παραθέτονται τα δημογραφικά στοιχεία των επιχειρήσεων από το 2002 έως το 2011. Το 2003 παρουσιάστηκε μια κορύφωση στο ρυθμό γεννήσεων νέων επιχειρήσεων 13%, φτάνοντας σε αριθμό τις 280.000. Αντίθετα στο ρυθμό θανάτων των επιχειρήσεων

καταγράφηκε άνοδος το 2009, στην αρχή δηλαδή της επικείμενης οικονομικής κρίσης, και έφτασαν τις 277.000 επιχειρήσεις.⁸

2011 ρυθμός γεννήσεων και θανάτων

	Active		Births		Deaths	
		Count	Rate %	Count	Rate %	
2002	2.115.000	243.000	11,5	213.000	10,1	
2003	2.136.000	267.000	12,5	232.000	10,9	
2004	2.159.000	280.000	13,0	244.000	11,3	
2005	2.183.000	275.000	12,6	228.000	10,5	
2006	2.207.000	256.000	11,6	207.000	9,4	
2007	2.280.000	281.000	12,3	224.000	9,8	
2008	2.326.000	267.000	11,5	223.000	9,6	
2009	2.342.000	236.000	10,1	277.000	11,8	
2010	2.351.000	235.000	10,0	250.000	10,6	
2011	2.343.000	261.000	11,2	230.000	9,8	

Ρυθμός γεννήσεων και θανάτων επιχειρήσεων ανά βιομηχανικό κλάδο

Το 2011, το υψηλότερο ποσοστό γεννήσεων εμφανίστηκε στον κλάδο της ενημέρωσης και της επικοινωνίας με 14,8%. Ακολούθησε ο κλάδος της επιστήμης και τεχνολογίας με ποσοστό νέων επιχειρήσεων 14,3% και οι υπηρεσίες διοίκησης και υποστήριξης των επιχειρήσεων με ποσοστό γεννητικότητας 14.1%. Όσον αφορά το συνολικό αριθμό νέων επιχειρήσεων ο κλάδος της επιστήμης και της τεχνολογίας δημιούργησε το μεγαλύτερο αριθμό 59.000. Το υψηλότερο ποσοστό θανάτου των επιχειρήσεων 11,9% ήταν στον τομέα των υπηρεσιών διοίκησης και υποστήριξης των επιχειρήσεων, ακολούθησε ο τομέας χρηματοοικονομικής και ασφαλιστικής με 11,5%. 39.000 ήταν ο μεγαλύτερος συνολικός αριθμός επιχειρήσεων που έκλεισαν και παρουσιάστηκε στον τομέα της επιστήμης και τεχνολογίας και ακολούθησε ο τομέας της κατασκευής με 35.000. Σε γενικές γραμμές σε όλους τους

⁸ Πηγή : Office for National Statistics

τομείς οι επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν ήταν ίσες ή και περισσότερες από αυτές που έκλεισαν, με εξαίρεση μόνο τον κλάδο της κατασκευής.⁹

2011 ρυθμός γεννήσεων και θανάτων ανα κλάδο

	Active	Births		Deaths	
	Count	Count	Rate %	Count	Rate %
Production	149.000	12.000	8,2	13.000	8,5
Construction	315.000	30.000	9,5	35.000	11,1
Motor trades	75.000	6.000	8,4	6.000	7,6
Wholesale	117.000	10.000	8,7	11.000	9,0
Retail	217.000	23.000	10,5	21.000	9,7
Transport & storage (inc. postal)	78.000	8.000	10,4	8.000	10,6
Accommodation & food services	160.000	19.000	12,1	18.000	11,3
Information & communication	178.000	26.000	14,8	18.000	9,8
Finance & insurance	34.000	4.000	10,2	4.000	11,5
Property	88.000	8.000	9,1	8.000	9,6
Professional; scientific & technical	409.000	59.000	14,3	39.000	9,6
Business administration and support services	207.000	29.000	14,1	25.000	11,9
Education	35.000	3.000	9,4	3.000	8,7
Health	95.000	8.000	8,2	6.000	6,4
Arts; entertainment; recreation and other services	185.000	16.000	8,5	16.000	8,6
Total	2.343.000	261.000	11,2	230.000	9,8

Ρυθμός θανάτων και γεννήσεων ανά περιοχή

Εντός των περιοχών του Ηνωμένου Βασιλείου, το Λονδίνο έχει το υψηλότερο ποσοστό γεννήσεων επιχειρήσεων (14,6%), δεύτερη έρχεται η βορειοανατολική (11,2%) και η βορειοδυτική περιοχή (11,1%) του Ηνωμένου Βασιλείου. Το υψηλότερο ποσοστό θανάτων των επιχειρήσεων κατέχει η βορειοδυτική περιοχή με 10,7% και ακολουθεί το Λονδίνο με 10,4%. Η βόρεια Ιρλανδία έχει το χαμηλότερο ρυθμό γεννήσεων και θανάτων με 6,5% και 8,6% αντίστοιχα. Τον μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων και θανάτων των επιχειρήσεων κατέχει το Λονδίνο με 61.000 και 44.000 αντίστοιχα.

⁹ Πηγή : Office for National Statistics

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις, μεταξύ αυτών και δημόσιες επιχειρήσεις και επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, μεταφέρουν την έδρα τους στην περιοχή του ευρύτερου Λονδίνου και της Νοτιοανατολικής Αγγλίας. Τη τελευταία τετραετία περίπου το 32% των επιχειρήσεων, που έχουν καταχωρηθεί στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου, μετέφεραν την έδρα τους από τη Βόρεια Αγγλία στη Νότια, και το 4,4% εξ αυτών εγκαταστάθηκε εκ νέου στην περιοχή του Λονδίνου. Έτσι, το ποσοστό των επιχειρήσεων με έδρα το Λονδίνο έφθασε το 41,1% επί του συνόλου (ήτοι 142 επιχειρήσεις σε σύνολο 350). Σύμφωνα με οικονομικούς αναλυτές ως κύριο αίτιο αυτής της αλλαγής και της επακόλουθης συγκέντρωσης μεγάλων επιχειρήσεων στη Νότια Αγγλία ορίζεται η παγκοσμιοποίηση και η επενδυτική δραστηριότητα ξένων επενδυτών, οι οποίοι στις περισσότερες περιπτώσεις εξαγοράζουν Βρετανικές επιχειρήσεις και στη συνέχεια μεταφέρουν την έδρα τους κυρίως στο Λονδίνο με παράλληλο τερματισμό των δραστηριοτήτων τους στη Βόρεια Αγγλία, όπως στην πρόσφατη περίπτωση της KRAFT-CADBURY.¹⁰

2011 ρυθμός γεννήσεων και θανάτων ανα περιοχή

	Active	Births		Deaths	
		Count	Rate %	Count	Rate %
North East	63.000	7.000	11,2	9.000	9,9
North West	231.000	26.000	11,1	25.000	10,7
Yorkshire and The Humber	165.000	17.000	10,5	16.000	10,0
East Midlands	155.000	16.000	10,3	15.000	9,8
West Midlands	187.000	20.000	10,5	19.000	10,0
East	237.000	25.000	10,5	23.000	9,6
London	421.000	61.000	14,6	44.000	10,4
South East	376.000	41.000	10,8	36.000	9,5
South West	205.000	20.000	9,6	19.000	9,2
Wales	89.000	8.000	9,3	8.000	9,5
Scotland	156.000	17.000	10,9	14.000	9,1
Northern Ireland	57.000	4.000	6,5	5.000	8,6
Total	2.343.000	261.000	11,2	230.000	9,8

¹⁰ Πηγή : Office for National Statistics

Ρυθμός επιβίωσης των επιχειρήσεων

Μελετάμε το ποσοστό των επιχειρήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο που έχουν δημιουργηθεί το 2006 και επιβιώνουν για πέντε έτη. Το ποσοστό αυτών των επιχειρήσεων που είναι από το 2006 μέχρι και σήμερα ενεργές είναι 45%. Είναι φανερό ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν το 2006 κατάφεραν να επιβιώσουν για πάνω από ένα έτος αφού τα όλα τα ποσοστά είναι πάνω από 90%. Τα μεγάλο πρόβλημα είναι από δεύτερο έτος και έπειτα αφού τα ποσοστά επιβίωσης μειώθηκαν σημαντικά. Κατά περιφέρεια, το υψηλότερο ποσοστό πενταετούς επιβίωσης ήταν στη Βόρεια Ιρλανδία 50,5%, ενώ το χαμηλότερο ήταν στο Λονδίνο 41,8%. Όσον αφορά τους κλάδους της βιομηχανίας, ιδιαίτερα μεγάλα ποσοστά πενταετούς επιβίωσης κατέχει ο κλάδος της υγείας με 60% και της εκπαίδευσης με 52,8%. Τα ξενοδοχεία και οι υπηρεσίες τροφοδοσίας έχουν το χαμηλότερο ποσοστό επιβίωσης με μόνο 35,7%.¹¹

Πενταετές ποσοστό επιβίωσης των επιχειρήσεων

	Rate (%)				
	Births 2006	Births 2007	Births 2008	Births 2009	Births 2010
One year survival	96,5	95,4	92,0	90,8	86,7
Two year survival	80,7	81,1	74,0	73,8	..
Three year survival	66,2	63,0	58,0
Four year survival	53,2	52,0
Five year survival	45,0

¹¹ Πηγή : Office for National Statistics

1.3 ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ελληνική οικονομία βασίζεται περισσότερο στις πολύ μικρές επιχειρήσεις σε σύγκριση με άλλες οικονομίες της ΕΕ και το τμήμα αυτό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) αντιπροσωπεύει περισσότερο από το ήμισυ των συνολικών θέσεων εργασίας. Ο τομέας των ελληνικών ΜΜΕ έχει πληγεί από την οικονομική κρίση, η οποία είχε δυσμενείς συνέπειες μεγάλης διάρκειας στον αριθμό και την προστιθέμενη αξία των ΜΜΕ.

Δραματική αύξηση στον αριθμό των επιχειρήσεων που βαίνουν προς κλείσιμο διαπιστώνει έρευνα της Marc. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, μία στις τέσσερις επιχειρήσεις, δηλαδή 180.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι πιθανόν να κλείσουν μέσα στη χρονιά.

Από αυτές, επίσημα εκτιμάται ότι θα βάλουν λουκέτο τουλάχιστον 61.200, εκ των οποίων οι 12.000 θα κλείσουν το πρώτο τρίμηνο του έτους, μετά τη λήξη των εκπτώσεων. Τα γεγονότα αυτά θα έχουν ως αποτέλεσμα 240.000 χαμένες θέσεις απασχόλησης, εκ των οποίων 106.000 το τρέχον εξάμηνο.

Το 2011 οι συνολικές απώλειες στις θέσεις απασχόλησης ξεπέρασαν τις 150.000 εκ των οποίων 65.000 θέσεις μισθωτής εργασίας χάθηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2011. Από το δείγμα των επιχειρήσεων που μετείχαν στην έρευνα, φαίνεται πως αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των επιχειρηματιών που δεν απασχολούν εργαζόμενους.¹²

Η σημασία των πολύ μικρών επιχειρήσεων αντικατοπτρίζεται και στο μερίδιο που αντιπροσωπεύουν όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας και προστιθέμενης αξίας. Ο τομέας των ΜΜΕ στο σύνολό του απασχολεί περισσότερο από το 85 %, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η συμβολή των ελληνικών ΜΜΕ στην προστιθέμενη αξία υπερβαίνει επίσης κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ (35,3 % σε σχέση με 21,8 %). Ωστόσο, δεδομένης της κυριαρχίας αυτής της τάξης μεγέθους

¹² Στοιχεία από την ιστοσελίδα <http://www.marcresearch.com> πανελλαδική έρευνα σε μικρές επιχειρήσεις για ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ ημερομηνία 08/10

τόσο όσον αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων όσο και τις θέσεις απασχόλησης, αυτό είναι αναμενόμενο. Στην πράξη, οι μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν μόλις το 14 % του συνόλου των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα (μέσος όρος της ΕΕ: 33 %) καταφέρνουν, παρόλα αυτά, να παράγουν περισσότερο από το 28 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι ελληνικές πολύ μικρές επιχειρήσεις έχουν χαμηλή παραγωγικότητα. Οι ελληνικές ΜΜΕ απασχολούν κατά μέσο όρο μόλις 2,9 άτομα, πολύ λιγότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 4,2 άτομα.

Πινάκας 1 αριθμός εργαζομένων στην Ελλάδα

	2006	2007	2008	2009	2010
πολύ μικρές	1500792	1515228	1519819	1500075	1447218
Μικρές	446709	459983	462716	457256	438792
Μεσαίες	304802	281041	281860	277996	264427
Συνολο	2252303	2256252	2264395	2235327	2150437

Πηγή δεδομένων πίνακα: Cambridge Econometrics

Πινάκας 2 Προστιθέμενη αξία

	2006	2007	2008	2009	2010
πολύ μικρές	24378,0	26979,8	28295,1	27753,5	27097,8
μικρές	13888,1	16057,9	16460,0	16293,3	15807,9
μεσαίες	11879,4	11749,6	12485,1	12415,8	12155,3
συνολο	50145,5	54787,4	57240,2	56462,6	55061,1

Πηγή δεδομένων πίνακα: Cambridge Econometrics

Στην χώρα μας ο τομέας με την μεγαλύτερη παραγωγικότητα είναι ο τομέας του τουρισμού, παρά το γεγονός αυτό ο τομέας των υπηρεσιών των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι στην πράξη μικρότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (34 % έναντι 44 %) όσον αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων. Το ίδιο ισχύει και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και προστιθέμενης αξίας στον τομέα των υπηρεσιών. Από την άλλη, οι ελληνικές επιχειρήσεις φαίνεται ότι αναλογικά δραστηριοποιούνται περισσότερο στον τομέα του

εμπορίου σε σχέση με τις αντίστοιχες της ΕΕ, καθώς το 42% των ελληνικών ΜΜΕ δραστηριοποιείται στον τομέα αυτό (μέσος όρος της ΕΕ: 31 %).

Είναι σαφές ότι οι ελληνικές μικρές επιχειρήσεις, όπως και οι αντίστοιχες της ΕΕ, έχουν πληγεί από την κρίση. Ο συνολικός αριθμός των ελληνικών ΜΜΕ σημείωσε σταθερή πτώση τα τελευταία χρόνια, γεγονός που σημαίνει ότι το 2010 υπήρχαν 30.000 λιγότερες επιχειρήσεις από ό, τι το 2003. Παρόμοια τάση παρατηρείται όσον αφορά την απασχόληση στον τομέα των ελληνικών επιχειρήσεων, στον οποίο χάθηκαν περισσότερες από 135 000 θέσεις εργασίας από την έναρξη της κρίσης. Έντονη είναι επίσης η μείωση της προστιθέμενης αξίας.¹³

Πίνακας 3 αριθμός επιχειρήσεων στην Ελλάδα και το ποσοστό του στην συνολική οικονομία της χώρας

	2006		2007		2008		2009		2010	
πολύ μικρές	799854	96,4%	801723	96,6%	782763	96,5%	756244	96,5%	719952	96,5%
Μικρές	25250	3%	24604	2%	24406	3%	23780	3%	22832	3,1%
Μεσαίες	3496	0,4%	2947	0,3%	2982	0,3%	2965	0,3%	2893	0,4%
Συνολο	828600	99,9%	829274	99,9%	810151	99,9%	782989	99,9%	745677	99,9%

Πηγή δεδομένων πίνακα: Cambridge Econometrics

Κακή πορεία τζίρου και έλλειψη ρευστότητας

Το ποσοστό των μικρών επιχειρήσεων που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα πρόβλημα λειτουργίας σε βαθμό που θα κινδυνεύουν να κλείσουν, αγγίζει πλέον το 51,4% από 44,5%. Η απαισιοδοξία για το μέλλον πηγάζει και από την

¹³ Ενημερωτικό δελτίο για την SBA στην Ελλάδα 2010/11

κακή πορεία του τζίρου, αποτελεσμάτων, αλλά και την έλλειψη ρευστότητας.

Συγκεκριμένα το δεύτερο εξάμηνο του 2011 σχεδόν 9 στις 10 επιχειρήσεις καταγράφουν επιδείνωση της γενικής οικονομικής τους κατάστασης. Ειδικότερα, επιδείνωση εμφάνισε το δεύτερο εξάμηνο του 2011 στον κύκλο εργασιών το 82,5%, στη ζήτηση το 82%, στη ρευστότητα το 85,9%, στις παραγγελίες το 83,5%, και στις επενδύσεις αύξηση καταγράφει μόλις το 5,8%, μείωση το 37,6% και στασιμότητα το 54,3%. Σημειώνεται ότι για το σύνολο του 2011, το 42,1% των επιχειρήσεων έκλεισε με ζημιές ενώ μόνο 1 στις 5 εμφάνισε κέρδη. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2011, το 77,2% των επιχειρήσεων αναμένουν επιδείνωση της θέσης τους, το 14,1% δεν αναμένει καμία αλλαγή, ενώ μόλις το 4,3% ελπίζει σε βελτίωση της κατάστασής τους. Ακόμη, επιδείνωση προβλέπεται στον κύκλο εργασιών το 78,6% των ερωτηθέντων, στη ζήτηση το 76,5%, στη ρευστότητα το 79,9%, στις παραγγελίες το 77,3% και στις επενδύσεις αύξηση προβλέπει μόνο το 2,8%, μείωση το 40,5% και στασιμότητα το 52,1%.

Απασχόληση και συνθήκες εργασίας

- Σε κάθε 1 πρόσληψη αντιστοιχούν περίπου 7 απολύσεις.
- Η καθαρή απώλεια θέσεων εργασίας το β' εξάμηνο του 2011 υπολογίζεται σε 65.000.
- Προβλέπεται απώλεια 106.000 θέσεων μισθωτής εργασίας το πρώτο εξάμηνο του έτους.
- 1 στις 2 επιχειρήσεις αντιμετωπίζει δυσκολίες στην έγκαιρη καταβολή μισθών.
- Το 37,4% μείωσε ώρες ή ημέρες εργασίας σε κάποιους υπαλλήλους.
- Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναγκάστηκε να μειώσει αποδοχές εργαζομένων αυξήθηκε κατά 50%, στο 28,6% από 19% που ήταν στην προηγούμενη έρευνα.
- 4 στις 10 επιχειρήσεις θεωρούν βέβαιο ότι μέσα στο εξάμηνο να μειώσουν μισθούς και ώρες εργασίας.

Οφειλές επιχειρήσεων

- Το 27,8% των επιχειρήσεων οφείλει ενοίκια.
- Το 31,4% έχει καθυστερημένες οφειλές σε ΔΕΚΟ (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ).
- Μια στις 3 έχει καθυστερημένες υποχρεώσεις σε προμηθευτές.
- Στον ΟΑΕΕ οφείλουν παλιές εισφορές το 38,3% και το 22,3% των επιχειρήσεων που απασχολούν προσωπικό οφείλουν ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ.
- Καθυστερημένο ΦΠΑ ή ΦΜΥ δήλωσε ότι οφείλει στην εφορία το 27,3% και σχεδόν το ίδιο ποσοστό έχει οφειλές σε Τράπεζες από δάνεια.
- Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το 73,5% των επιχειρήσεων αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει προσωπικές καταθέσεις για να καλύψει τις ανάγκες της επιχειρήσεως.

Ακάλυπτες επιταγές

- Στο 39,5% διαμορφώθηκε τον Ιανουάριο το ποσοστό των επιχειρήσεων που συναλλάσσονται με επιταγές από 45,5% που ήταν τον Ιούλιο του 2011.
- Το μέσο χρονικό διάστημα μεταχρονολόγησης των επιταγών προσεγγίζει τους 4 μήνες ενώ ο μέσος χρόνος εξόφλησης των οφειλών έχει αυξηθεί σύμφωνα με το 47,9% των επιχειρήσεων.
- Το 38,8% των επιχειρήσεων που συναλλάσσονται με επιταγές (αντιστοιχεί στο 14,9% του συνόλου) έχει στα χέρια του ακάλυπτες επιταγές πελατών, και 8,2% έχει επιταγές με μεγάλο κίνδυνο να μην καλυφθούν.
- Το 54,7% των επιχειρηματιών που έχουν στα χέρια τους ακάλυπτες επιταγές, αντιστοιχεί στο 8% του συνόλου, δήλωσαν ότι δεν τις έχουν σφραγίσει.
- Το 77,2% που συναλλάσσονται με επιταγές θεωρούν ότι πρέπει να θεσπιστεί ένα συγκεκριμένο χρονικό όριο εξόφλησής τους.¹⁴

¹⁴ Στοιχεία από την ιστοσελίδα <http://www.marcresearch.com> πανελλαδική έρευνα σε μικρές επιχειρήσεις για ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ ημερομηνία 08/10

Η αντοχή των ελληνικών επιχειρήσεων στην κρίση

Η αντοχή των ελληνικών επιχειρήσεων στην κρίση εξαρτάται από την ικανότητά τους να χτίσουν και να διατηρήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε χαμηλότερα επίπεδα κόστους. Να προσφέρουν ποιοτικά προϊόντα σε πιο προσιτές (όχι απαραίτητα φθηνότερες) τιμές. Με τη σύγκριση να γίνεται με αναφορά πλέον στις ανοιχτές διεθνείς αγορές. Είτε κινούνται εγχώρια είτε διεθνώς, οι περισσότερες αγορές είναι σήμερα ανοικτές στον ανταγωνισμό από Ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις. Εξαρτάται από το πώς και το πόσο έγκαιρα θα προσαρμοστούν, την ευελιξία και ευκινησία που θα επιδείξουν. Πως θα αξιοποιήσουν τεχνολογίες, θα εισάγουν καινοτομίες και θα διατάξουν τους πόρους τους. Σίγουρα πολλές δε θα τα καταφέρουν, αλλά θα υπάρξουν άλλες που θα αρθούν στο ύψος των περιστάσεων. Η κρίση θα είναι σε ένα βαθμό εξυγιαντική, αρκεί το ισοζύγιο «γεννήσεων-θανάτων» στο τέλος να είναι θετικό.

Είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς ποιες επιχειρήσεις και σε ποιους τομείς θα βγουν ισχυρές μετά την κρίση. Σημαντικό ρόλο θα παίξουν οι προϋπάρχουσες ικανότητές τους και η προηγούμενη θέση τους, αλλά και η ικανότητα των διοικήσεων τους να αντιληφθούν την κρίση και να δράσουν πιο δραστικά. Η ηγεσία ήταν πάντα και θα είναι κρίσιμης σημασίας. Συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρώπης, η προηγούμενη ανταγωνιστική ικανότητα των επιχειρήσεων είναι χαμηλή, ενώ η ικανότητα των μάνατζερς μεσαία.

Πάντως οι Ελληνικές επιχειρήσεις, στη συντριπτική τους πλειοψηφία μικρο-μεσαίες, έχουν επιδείξει σημαντική αντοχή στην κρίση. Θετικός παράγοντας μπορεί να αποδειχθεί η οικογενειακή τους μορφή, η ισχυρή κουλτούρα που διέπει διαχρονικά τη δράση τους. Όλη η οικογένεια κάνει θυσίες και επωμίζεται το βάρος για να αντεπεξέλθει. Ενδεικτικός είναι ο δείκτης πτωχεύσεων το 2009, που ήταν ο χαμηλότερος στην Ευρώπη. Οι έλληνες επιχειρηματίες προσπαθούν να κρατήσουν την επιχείρηση. Ίσως διότι η εμπειρία τους να τους έχει δείξει ότι δεν έχουν άλλη εναλλακτική λύση. Πράγματι η θεσμική λειτουργία της ελληνικής αγοράς (προσωπικές

εγγυήσεις, έλλειψη εναλλακτικών) δεν βοηθάει να απεμπλακούν. Ενώ η αγορά για τον έλεγχο επιχειρήσεων είναι ρηχή, οι δυνατότητες πώλησης είναι μικρές. Το θέμα όμως της αντοχής στην κρίση οικογενειακών επιχειρήσεων είναι ευρύτερο.

Σε παραδοσιακούς ελληνικούς κλάδους με ισχυρά εγγενή πλεονεκτήματα θα επιβιώσουν πολλές επιχειρήσεις που θα έχουν ευκαιρίες για ανάπτυξη μετά την κρίση. Κυρίως στους εξής κλάδους:

- Στον τουρισμό και τις συνδεδεμένες με αυτόν υπηρεσίες, αλλά σε πιο ποιοτική βάση και σε πιο προσιτά επίπεδα τιμών.
- Στα ποιοτικά τρόφιμα, σε συνδυασμό με τεχνολογία και καινοτομία, αλλά και με τάσεις υγιεινής διατροφής.
- Στη ναυτιλία και τις σχετιζόμενες με αυτή υπηρεσίες, εφόσον αυτές είναι ανταγωνιστικές με άλλες χώρες.
- Σε κλάδους εξαρτημένους από εθνικές και κοινοτικές πολιτικές, όπως οι ήπιες μορφές ενέργειας και εφαρμογές ηλιακής ενέργειας.
- Σε νέους κλάδους τεχνολογίας, σε συνδυασμό με συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα ή συνεργασίας και δραστηριότητες ενταγμένες σε διεθνείς αλυσίδες αξίας θα έχουν μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας.

Αλλά και σε άλλους φθίνοντες παραδοσιακούς κλάδους μεταποίησης θα υπάρξουν ευκαιρίες για ορισμένες επιχειρήσεις, ακόμα και εκπλήξεις. Για παράδειγμα, εταιρείες κλωστοϋφαντουργίας που έχουν διαφοροποιηθεί σε ποιοτικά προϊόντα και διεθνείς συνεργασίες θα έχουν ευκαιρίες. Εν μέρει αυτές θα προκύψουν από το κλείσιμο πιο ακριβών ευρωπαϊκών εταιρειών. Αλλά και τη φαντασία των διοικήσεων για νέες διαφοροποιημένες προσφορές¹⁵

¹⁵ Λιούκας, Σ., Βουδούρη, Ε., Γκούρας, Α. Και Π. Λαντζούνη (2009). «Η καινοτομία στην Ελλάδα», Ίδρυμα Κόκκαλη.

Παράδειγμα COCA COLA

Το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων και του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι δομικό. Η κρίση κάνει τις επιχειρήσεις να ανακαλύψουν τα όρια αντοχής τους. Για τις περισσότερες φέρνει ενώπιόν τους τις χρόνιες αδυναμίες τους, την έλλειψη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Μερικές, με ικανότητα προσαρμογής έχουν ήδη αντιδράσει από πριν, αποκόπτοντας μη αποδοτικές δραστηριότητες, μειώνοντας το κόστος, πηγαίνοντας εκεί όπου υπάρχει ζήτηση- σε διεθνείς αγορές. Οι πιο διορατικές βρίσκουν ευκαιρίες στην κρίση. Ανοίγονται σε νέες δραστηριότητες διεθνώς, αντιμετωπίζοντας την έλλειψη ρευστότητας με διεθνείς προσβάσεις και συνεργασίες. Μαθαίνουν και αλλάζουν καθώς συναντούν νέους πελάτες και νέες συνθήκες σε άλλες αγορές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό της ελληνικής εταιρείας coca cola που αποφάσισε να μεταφέρει την έδρα της στην Ελβετία, βασικότερη αιτία ήταν η υψηλή φορολόγηση των εταιρειών στην Ελλάδα. Όπως τονίζεται σε ανακοίνωση των ελβετικών συνδικάτων, το φορολογικό καθεστώς στα καντόνια της χώρας είναι τόσο ευνοϊκό για τις εταιρείες αυτές που μπορεί να πει κανείς ότι τους δίνεται το αφορολόγητο.

Η περίπτωση της Coca Cola που μετακομίζει από την Ελλάδα στην Ελβετία για να εκμεταλλευτεί τα φορολογικά πλεονεκτήματα έχει και τις ακόλουθες συνέπειες: ενώ τα ευρωπαϊκά κράτη παρέχουν δις στην Ελλάδα με το πρόγραμμα διάσωσης, οι μεγάλες πολυεθνικές ξεγλιστρούν για να μην πληρώσουν φόρους στη χώρα που έχει ανάγκη, πηγαίνοντας τα κέρδη τους σε ένα από τα πλουσιότερα κράτη.

Από το 1998 που ισχύει η φορολογική μεταρρύθμιση και αντιμετωπίζει ευνοϊκά τις μικτές και holding εταιρείες η Ελβετία έγινε μια φορολογική οάση για τις πολυεθνικές. Πόσα χρήματα ήταν αυτά που έχασαν οι άλλες χώρες, μέχρι τώρα δεν υπήρχαν παρά μόνο εικασίες.

Τώρα, η ομάδα κοινωνικής κριτικής Denknetz με βάση στοιχεία από τις φορολογικές υπηρεσίες της Ελβετίας, υπολογίζει ότι εξαιτίας της χαμηλής φορολογικής πολιτικής που ακολουθεί η χώρα αυτή άλλα κράτη χάνουν κάθε χρόνο μέχρι 36,5 δις φράγκα από τα φορολογικά τους έσοδα.

Ακόμη, το υπουργείο Οικονομικών της Ελβετίας ετοιμάζει μια ακόμη «μεταρρύθμιση» για τη φορολόγηση εταιρειών. Προβλέπει κατάργηση των τελών χαρτοσήμου και τη μείωση του φόρου εισοδήματος για τις εταιρείες. Τα συνδικάτα της Ελβετίας μιλούν για το «φορολογικό δώρο του αιώνα».

Στην πραγματικότητα οι φορολογικοί συντελεστές για τις επιχειρήσεις στην Ελβετία τα τελευταία 20 χρόνια πηγαίνουν μόνο προς τα κάτω. Το 1990 ανέρχονταν στο 19,5% και το 2008 έπεσαν στο 6,9%. Αν το συγκρίνουμε αυτό με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ πρόκειται για ένα ρεκόρ χαμηλών φορολογικών συντελεστών. Έτσι δεν αποτελεί έκπληξη ότι η Ελβετία έγινε τόσο ελκυστική και αποφασίζουν να εγκαταστήσουν την έδρα τους τόσες διακρατικές και ιδιαίτερα εμπορικές επιχειρήσεις.

Το 2004 είχαν την έδρα τους στην Ελβετία 240.000 επιχειρήσεις. Το 2008 ο αριθμός αυτός έγινε 280.000. Το πλέον αξιοσημείωτο είναι ότι αυξήθηκε ο αριθμός επιχειρήσεων με μεγάλα κέρδη. Έτσι το 2004 υπήρχαν 5690 επιχειρήσεις με φορολογητέο εισόδημα πάνω από ένα εκατομμύριο, ενώ το 2008 ο αριθμός των επιχειρήσεων αυτών έφθασε τις 8286. Και ενώ οι φορολογικοί συντελεστές όλο και έπεφταν, έρχονταν περισσότερες εταιρείες στην Ελβετία. Το αποτέλεσμα ήταν το φορολογητέο εισόδημα όλων των εγκατεστημένων επιχειρήσεων στη χώρα αυτή να φθάνει το 2004 στα 119,7 δις φράγκα, ενώ τέσσερα χρόνια αργότερα να διπλασιάζεται και να γίνεται 280,3 δις. Μάλιστα από τα 280 δις φράγκα περίπου τα 270 δις ήταν των επιχειρήσεων που τα φορολογητέα κέρδη τους ξεπερνούσαν το 1 εκατ.¹⁶

¹⁶ Γιώργος Μανέττας (2012) Στην Ελβετία η νέα έδρα του ομίλου coca-cola Hellenic. Ημερησία 12/10/2012

2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Εισαγωγή

Κάθε επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητές της με ίδια κεφάλαια είτε αυτά προέρχονται από εισφορές των ιδιοκτητών-μετόχων ή από τα κέρδη που επιτυγχάνει. Πηγές άντλησης ξένων κεφαλαίων είναι οι πιστώσεις που δίνονται στις επιχειρήσεις από τους προμηθευτές αυτών, το τραπεζικό σύστημα, το χρηματιστήριο ή τέλος τα διάφορα εθνικά και κοινοτικά προγράμματα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στηρίζει τους επιχειρηματίες και τις επιχειρήσεις με ένα ευρύ φάσμα ενωσιακών προγραμμάτων (2007-2013), παρέχοντας δάνεια, εγγυήσεις, επιχειρηματικά κεφάλαια και άλλους τρόπους μετοχικής χρηματοδότησης. Τη διαχείριση αυτών των χρηματοδοτικών μέσων αναλαμβάνουν ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, όπως τράπεζες, εταιρείες επιχειρηματικών κεφαλαίων και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Η **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων** αποτελεί τον οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χορηγεί μακροπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις. Βελτιώνει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τις ΜΜΕ, στο πλαίσιο της στήριξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη. Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων** υπάγεται στον όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και έχει ως βασική αποστολή τη στήριξη των πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων διαχειρίζεται ένα ευρύ φάσμα ενωσιακών χρηματοδοτικών μέσων, τα οποία διατίθενται μέσω ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, όπως τράπεζες, εταιρείες επιχειρηματικών συμμετοχών και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Κύριος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η επίτευξη της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης δηλαδή να δημιουργήσει έναν ενιαίο χρηματοπιστωτικό χώρο μέσα στα πλαίσια λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Οι πρώτες πρωτοβουλίες της ΕΕ για το χρηματοπιστωτικό σύστημα ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Στόχος αυτών ήταν η προοδευτική κατάργηση των περιορισμών που υπήρχαν στην ελεύθερη εγκατάσταση και παροχή υπηρεσιών. Στις 11 Μαΐου 1999 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή ενός πλαισίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (γνωστού ως «FSAP»). Είχε προηγηθεί ωστόσο από την 1η Ιανουαρίου 1999 η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος η οποία συνέβαλε στην εξάλειψη σημαντικών εμποδίων στην διασυνοριακή παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων μέσα στην ενιαία αγορά. Τα παραπάνω οδήγησαν στη συμμετρία μέσα στην ΕΕ των συγγενών οικονομικών τομέων, του νομισματικού και του χρηματοπιστωτικού. Έτσι η άσκηση της νομισματικής πολιτικής μεταφέρεται από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Αντίθετα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα των κρατών μελών συνεχίζει να παρουσιάζει έντονα εθνικά χαρακτηριστικά.

Τέλος, μεταξύ των δέκα βασικών κατευθύνσεων που προβλέπονται από τη Στρατηγική της Λισσαβόνας και οι οποίες κρίνονται ως καθοριστικοί παράγοντες για την ανταγωνιστικότητα των κρατών-μελών της ΕΕ είναι και η δημιουργία αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων χρηματοοικονομικών αγορών. Αυτές θα διέπονται από διαφάνεια και θα διευκολύνουν την πρόσβαση των επιχειρήσεων, και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων, στα αναγκαία κεφάλαια, θα επιτρέπουν τη συμμετοχή όλων των κατηγοριών επενδυτών στην κεφαλαιαγορά, θα εξασφαλίζουν κινητικότητα των κεφαλαίων διεθνώς, καλύτερη διαχείριση των κινδύνων και χρήση νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων, όπως τα κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital).¹⁷

¹⁷ European Commission, Observation of European SMEs, SMEs in Europe 2003

2.1 ΣΥΝΘΗΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

Η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26 Ιουνίου 2004 εκδύσαν το αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο της Κεφαλαιακής Επάρκειας, το οποίο είναι γνωστό ως Βασιλεία II και πρόκειται να εφαρμοστεί πλήρως μέχρι το 2015. Η Συνθήκη της Βασιλείας II θέτει ένα επαρκές και αξιόπιστο ρυθμιστικό πλαίσιο για τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Δίνει κατευθύνσεις στις Τράπεζες για το πώς θα αξιολογούν και θα διαχειρίζονται τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνουν όταν δανείζουν χρήματα σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Ζητά από αυτές να έχουν ένα ελάχιστο ποσό ιδίων κεφαλαίων ανάλογα με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο προκειμένου να αποφευχθεί η πτώχευση τους όταν υπάρξει αδυναμία εκ μέρους των δανειοληπτών εξυπηρέτησης των δανείων τους. Καθιερώθηκε ένας συντελεστής φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ο οποίος συσχετίζει το ύψος των ιδίων κεφαλαίων με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Η Συνθήκη της Βασιλείας II προβλέπει ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8% που εφαρμόζεται για πρώτη φορά από το διεθνές εποπτικό σύστημα.

Από τα παραπάνω συνεπάγονται αλλαγές στην συμπεριφορά και την πρακτική των Τραπεζών απέναντι στην ικανοποίηση των επιχειρήσεων για χρηματοδότηση τους. Οι Τράπεζες υποχρεούνται να αξιολογούν και να βαθμολογούν τις επιχειρήσεις με βάση μιας κλίμακας αξιολόγησης. Θα το κάνουν αυτό όχι μόνο κατά την υποβολή της αίτησης των επιχειρήσεων αλλά ανά τακτά χρονικά διαστήματα θα ζητούν επιβεβαίωση των στοιχείων εκ μέρους των επιχειρήσεων. Τα κριτήρια με βάση τα οποία θα αξιολογούν τις επιχειρήσεις θα είναι κοινά για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Θα αξιολογούν με βάση τη συνολική εικόνα του κλάδου μικρών επιχειρήσεων και δεν θα προσφεύγουν «σε βάθος ανάκριση» κάθε περίπτωσης.

Ο στόχος της νέας Συνθήκης είναι η καθιέρωση της διαφάνειας και σταθερότητας στη λειτουργία της αγοράς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό προϋποθέτει τη καλύτερη

διαχείριση των κινδύνων εκ μέρους των Τραπεζών. Δέχεται ότι οι κίνδυνοι για τις Τράπεζες είναι μικρότεροι από τη χρηματοδότηση ΜΜΕ επειδή οι τελευταίες είναι πολλές και το ύψος των δανείων που λαμβάνουν δεν είναι υψηλό με αποτέλεσμα να διαχέεται ευρύτερα ο πιστωτικός κίνδυνος.¹⁸

¹⁸ Paul H. Kupiec. (2007). «Financial stability and Basel II». *Annals of Finance, Special Issue*.

2.2 ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Τραπεζικός Δανεισμός

Ο Τραπεζικός Δανεισμός είναι σήμερα ο πιο συνηθισμένος τρόπος στον οποίο καταφεύγουν οι επιχειρήσεις για να βρουν χρηματοδότηση. Οι τράπεζες προσφέρουν δύο μεγάλες κατηγορίες δανείων προς τις επιχειρήσεις: Τα δάνεια Κεφαλαίου Κίνησης και τα Μακροπρόθεσμα δάνεια.

Τα δάνεια Κεφαλαίου Κίνησης είναι αποσκοπούν στη βελτίωση της ρευστότητας της επιχείρησης και είναι από τη φύση τους μικρής διάρκειας. Αντίθετα τα Μακροπρόθεσμα δάνεια είναι μακράς διάρκειας και περιλαμβάνουν τα δάνεια εγκατάστασης και τα δάνεια επαγγελματικού εξοπλισμού. Το επιτόκιο των Μακροπρόθεσμων δανείων είναι συνήθως χαμηλότερο από το αντίστοιχο επιτόκιο των δανείων Κεφαλαίου Κίνησης λόγω ακριβώς της μεγαλύτερης διάρκειας αποπληρωμής του.¹⁹

Δάνεια για κεφάλαια κίνησης

Τα πιστωτικά ιδρύματα προσφέρουν σήμερα ολοκληρωμένα πακέτα για την κάλυψη των αναγκών ρευστότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ή των ελεύθερων επαγγελματιών. Τέτοια προϊόντα είναι τα ανοιχτά ή ανακυκλούμενα δάνεια και οι αλληλόχρεοι λογαριασμοί. Στα ανοιχτά δάνεια οι τράπεζες δίνουν ένα πιστωτικό όριο στον πελάτη τους ως το οποίο μπορεί να δανείζεται. Ο δανειολήπτης μπορεί αν θέλει να εξοφλήσει μέρος ή το σύνολο της οφειλής του, ενώ μπορεί να δανείζεται ξανά όταν έχει ανάγκη ως το όριο που του έχει χορηγηθεί, χωρίς να απαιτείται να επιστρέφει σε συγκεκριμένο διάστημα το κεφάλαιο που χρησιμοποίησε. Υπάρχουν τράπεζες που χρηματοδοτούν για κεφάλαιο κίνησης ποσοστό ως και το 100% του τζίρου της επιχείρησης και άλλες όπου το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνά το 50% του τζίρου.

¹⁹ Γκόρτζος, Χ., 50 χρόνια Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Τα Στάδια Διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Χρηματοπιστωτικού Δικαίου, 2007

Μακροπρόθεσμα δάνεια

Δάνεια για επαγγελματική στέγη: Τα δάνεια επαγγελματικής στέγης μπορεί να χρηματοδοτήσουν μέχρι και το 100% της αξίας του ακινήτου και η διάρκειά τους κυμαίνεται από 3 μέχρι 30 χρόνια ανάλογα με την τράπεζα και τον πελάτη, με επιτόκια που σήμερα κυμαίνονται από 5,50 ως 9,50% περίπου. Το τελικό επιτόκιο των δανείων αυτών προσαυξάνεται από την εισφορά του Ν. 128/75 κατά 0,6%. Για τους νέους επιχειρηματίες οι τράπεζες παρέχουν συνήθως περίοδο χάριτος μέχρι δύο χρόνια, διάστημα κατά το οποίο οι νέοι επιχειρηματίες καλούνται να πληρώσουν μόνο τους τόκους ή μικρότερες δόσεις. Τα έξοδα δανείου που χρεώνουν οι τράπεζες συνήθως δεν ξεπερνούν το 1% του δανείου.

Δάνεια για αγορά πάγιου εξοπλισμού: Τα δάνεια της μορφής αυτής χορηγούνται για την αγορά παγίου εξοπλισμού (έπιπλα, μηχανήματα κ.λπ.). Η διάρκεια αποπληρωμής των δανείων αυτών φτάνει τα 15 χρόνια με επιτόκιο το οποίο σήμερα κυμαίνεται από 6,25% μέχρι 10%. Η χρηματοδότηση μπορεί να καλύψει ολόκληρη την επένδυση της αγοράς του παγίου εξοπλισμού, ενώ η εκταμίευση μπορεί να γίνεται είτε εφ' άπαξ, είτε σταδιακά ανάλογα με την εξέλιξη των αγορών.

Σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η κύρια πηγή χρηματοδότησης είναι ο τραπεζικός δανεισμός και αυτό αποδεικνύεται από τα στοιχεία του πίνακα που δείχνει ότι κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης ακόμα και σε όλους τους κλάδους. Με εξαίρεση την Λετονία και το Λουξεμβούργο σε όλες τις χώρες τείνει στο 50%. Όσον αφορά τους κλάδους, στην κατασκευή παρουσιάζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά με αποκορύφωμα αυτό της χώρας μας. Στην Ελλάδα το 70% της χρηματοδότησης παρέχεται από τις τράπεζες, αμέσως μετά έρχεται η Κύπρος με την Ιταλία με 60%. Τα μικρότερα ποσοστά πάλι τα έχει ο κλάδος της επικοινωνίας και της ενημέρωσης αφού κυμαίνεται από 23% έως 60%. Το μικρότερο όμως ποσοστό τραπεζικής δανειοδότησης το έχει η Κύπρος και η Λετονία στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας 22%.

Πίνακας ποσοστών των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται μέσω τραπεζικού δανεισμού

	total	industry	construction	Wholesale, retail trade*	Information, communication	scientific, technical
Belgium	52,2	55,7	56,8	50,9	37,5	42,1
Bulgaria	47,8	45,4	47,7	51,0	33,4	38,6
Denmark	44,5	39,2	55,1	46,7	30,0	46,1
Germany	43,6	45,3	46,0	42,5	35,6	41,1
Ireland	50,1	52,3	52,7	49,3	30,4	55,2
Greece	51,6	56,5	71,0	43,5	45,3	46,4
Spain	51,9	54,9	56,3	48,6	43,3	46,7
France	55,4	53,3	57,4	57,2	36,1	54,8
Italy	58,0	57,6	59,0	57,5	64,1	62,8
Cyprus	60,4	62,4	60,1	63,8	40,0	22,2
Latvia	35,8	33,3	47,0	35,3	28,4	22,2
Lithuania	48,6	47,6	50,3	48,5	42,1	55,3
Luxembourg	33,9	32,2	34,6	34,2	23,1	37,5
Malta	64,9	57,1	64,7	66,1	66,7	100,0
Netherlands	51,2	47,0	61,7	53,1	35,6	41,6
Poland	52,1	54,4	52,1	50,5	47,2	45,9
Slovakia	50,5	48,9	50,6	52,6	45,0	50,3
Finland	44,5	41,8	56,1	48,0	31,7	38,7
Sweden	51,1	49,7	54,2	51,3	35,9	49,6
United Kingdom	44,9	42,6	46,3	47,5	34,6	42,8

* transport, accomodation and food service, real estate and administrative activities

Πηγή δεδομένων πίνακα : Eurostat

Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών (Venture Capital)

Ένας εναλλακτικός τρόπος χρηματοδότησης που πρόσφατα ξεκίνησε και στην Ελλάδα, είναι μέσω των Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών που είναι ευρύτερα γνωστά με την διεθνή τους ονομασία, δηλαδή Venture Capital. Το Venture Capital αποτελεί κατά κανόνα μορφή χρηματοδότησης που απευθύνεται σε νέες, φιλόδοξες και ταχέως αναπτυσσόμενες εταιρείες που συνήθως εκμεταλλεύονται επιχειρηματικά καινοτόμες ιδέες.

Οι εταιρείες Venture Capital χρηματοδοτούν τις επιχειρήσεις – πελάτες τους με αντάλλαγμα την απόκτηση ενός ποσοστού των μετοχών τους. Το ποσοστό αυτό ποικίλει ανάλογα με το ύψος της χρηματοδότησης και το μέγεθος της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης, αλλά κατά κανόνα

κυμαίνεται στα επίπεδα του 30%. Η χρονική διάρκεια της επένδυσης κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 3 και 7 ετών. Οι επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται είναι συνήθως δυναμικές με καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες και επιχειρηματικά σχέδια που υπόσχονται υψηλές αποδόσεις, ικανές να ανταμείψουν τις εταιρείες Venture Capital για το ρίσκο που αναλαμβάνουν.

Η συνεργασία των εταιρειών Venture Capital δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή κεφαλαίων αλλά παρέχεται επίσης βοήθεια και σε ότι αφορά την διοίκηση, το marketing, την στελέχωση και το στρατηγικό σχεδιασμό της επιχείρησης. Σημαντικές επίσης για την χρηματοδοτούμενη επιχείρηση είναι οι σχέσεις της εταιρίας Venture Capital με άλλες επιχειρήσεις της αγοράς που μπορεί να χρησιμεύσουν στην σύναψη συνεργασιών.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της χρηματοδότησης μέσω Venture Capital είναι ότι η επιχείρηση δεν υποχρεούται στην παροχή εγγυήσεων για το κεφάλαιο που της παρέχεται. Έτσι ακόμα και σε περίπτωση αποτυχίας της επιχείρησης, η εταιρεία Venture Capital δεν διεκδικεί επιστροφή των χρημάτων που επένδυσε στην επιχείρηση, εφόσον φυσικά τηρήθηκαν οι όροι της συμφωνίας μεταξύ των δύο πλευρών.

Τα ποσοστά δανειοδότησης των επιχειρήσεων μέσω εταιρειών Venture Capital είναι πάρα πολύ μικρά, σχεδόν μηδαμινά. Για τις χώρες που υπάρχουν δεδομένα, η μόνη χώρα που στηρίζει αυτόν τον τρόπο δανειοδότησης είναι η Δανία που το ποσοστό της είναι 3,6%. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον δείχνει ο τομέας της επικοινωνίας και της ενημέρωσης αφού σημείωσε τα μεγαλύτερα ποσοστά στην Δανία 14% και στην Ιρλανδία 13%. Οι τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας και της βιομηχανίας δεν φαίνεται να προτιμούν αυτόν τον εναλλακτικό τρόπο δανειοδότησης αφού τα ποσοστά είναι όλα κάτω από το 3%, με την Ελλάδα στον τομέα της επιστήμης που το ποσοστό είναι 3,6% και της Δανίας στον τομέα της βιομηχανίας που φτάνει το 6%.

Πίνακας ποσοστών των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται μέσω κεφαλαίων επιχειρηματικού δανεισμού

	total	industry	construction	Wholesale, retail trade*	Information, communication	Scientific, technical
Belgium	0,7	0,7	0,0	0,5	4,6	2,7
Bulgaria	0,2	0,1	0,5	0,1	2,0	0,3
Denmark	3,6	6,1	0,5	1,5	14,2	1,6
Germany	0,4	0,0	0,0	0,7	2,2	0,3
Ireland	1,4	1,6	0,4	1,1	13,3	0,3
Greece	2,4	2,3	0,0	2,6	3,1	3,6
Spain	0,6	0,8	0,0	0,5	2,3	2,4
France	1,5	1,4	0,3	1,5	7,4	2,4
Italy	0,3	0,2	0,0	0,5	1,8	0,3
Cyprus	2,3	2,1	1,3	2,7	8,3	0,0
Latvia	1,0	2,7	0,0	0,3	4,9	0,0
Lithuania	0,7	0,7	0,0	0,9	0,0	2,8
Luxembourg	0,7	0,8	0,3	0,9	2,6	0,0
Malta	1,8	7,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Netherlands	1,3	3,3	1,1	0,3	1,2	3,1
Poland	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0
Slovakia	0,5	0,6	0,1	0,8	0,0	0,0
Finland	1,1	0,4	5,3	0,2	4,9	0,1
Sweden	0,4	0,8	0,0	0,0	9,4	0,0
United Kingdom	1,5	2,3	1,2	0,7	8,3	0,9

* transport, accomodation and food service, real estate and administrative activities

Πηγή δεδομένων πίνακα : Eurostat

Ιδιώτες Επενδυτές (Business Angels)

Με τον όρο αυτό εννοούνται ιδιώτες επενδυτές που οι οποίοι διαθέτουν κεφάλαια και επαγγελματική εμπειρία σε ένα συγκεκριμένο χώρο τα οποία και διαθέτουν σε νέους επιχειρηματίες με τη μορφή μακροπρόθεσμης επένδυσης.

Στην Ελλάδα η χρηματοδότηση με τον τρόπο αυτόν δεν είναι ούτε θεσμοθετημένη ούτε ιδιαίτερα διαδεδομένη όπως είναι διεθνώς και περιορίζεται συνήθως στην χρηματοδότηση από συγγενικά πρόσωπα. Ωστόσο τα επόμενα χρόνια αναμένεται να επεκταθεί και στην Ελλάδα η χρηματοδότηση από ιδιώτες επενδυτές.

Τα ποσοστά δανειοδότησης μέσω ιδιωτών επενδυτών είναι ευρέως χαμηλά και σε πολύ λίγες περιπτώσεις ξεπερνούν το 2%. Αξιοσημείωτα

είναι μόνο τα ποσοστά της Κύπρου και της Ιρλανδίας στον τομέα της επικοινωνίας και της ενημέρωσης που φτάνουν το 8,3% και 8,7% αντίστοιχα. Δεύτερες στον ίδιο τομέα έρχονται η Βουλγαρία, η Δανία και η Γαλλία όπου το ποσοστό αυτού του είδους της χρηματοδότησης ανέρχεται στο 5%.

Πίνακας ποσοστών των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται μέσω ιδιωτών επενδυτών

	total	industry	construction	Wholesale, retail trade*	Information, communication	Scientific, technical
Belgium	0,4	0,1	0,1	0,5	1,2	0,7
Bulgaria	1,5	1,3	1,5	1,3	4,3	5,2
Denmark	3,1	5,5	0,1	2,3	4,8	1,0
Germany	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,1
Ireland	1,5	0,0	0,0	1,8	8,7	1,8
Greece	0,8	0,0	0,0	2,1	1,6	0,0
Spain	0,8	0,7	0,6	0,9	2,9	1,7
France	1,2	0,8	1,3	1,0	5,1	2,1
Italy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cyprus	0,3	0,0	0,0	0,0	8,3	0,0
Latvia	1,9	2,9	1,4	1,6	2,5	0,0
Lithuania	0,5	0,7	0,7	0,2	3,3	0,0
Luxembourg	0,4	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0
Malta	0,9	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Netherlands	1,6	2,4	0,0	0,9	1,6	5,8
Poland	0,2	0,1	0,0	0,5	0,0	0,0
Slovakia	0,3	0,4	0,0	0,3	0,0	0,0
Finland	0,5	1,3	0,1	0,1	0,4	0,1
Sweden	0,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
United Kingdom	1,0	0,5	1,4	1,0	5,6	0,1

* transport, accomodation and food service, real estate and administrative activities

Πηγή δεδομένων πίνακα : Eurostat

Χρηματοδοτική Μίσθωση (Leasing)

Η Χρηματοδοτική Μίσθωση είναι ένας ολοκληρωμένος χρηματοδοτικός μηχανισμός που δίνει τη δυνατότητα σε μια επιχείρηση να δημιουργήσει ή να επεκτείνει τον παραγωγικό εξοπλισμό της χωρίς να διαθέσει τα δικά της κεφάλαια. Τα απαιτούμενα κεφάλαια διατίθενται από την εταιρεία Χρηματοδοτικής Μίσθωσης η οποία αγοράζει τον εξοπλισμό σύμφωνα με τις οδηγίες της επιχείρησης. Στην συνέχεια εκμισθώνει τον

εξοπλισμό αυτόν στην επιχείρηση για προκαθορισμένο χρονικό διάστημα και για συγκεκριμένο μίσθωμα.

Με την λήξη της σύμβασης η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να αγοράσει τον εξοπλισμό καταβάλλοντας ένα μικρό ποσό το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% της αξίας του εξοπλισμού. Μπορεί εναλλακτικά να επιστρέψει τον εξοπλισμό στην εταιρεία Χρηματοδοτικής Μίσθωσης ή να συνεχίσει τη μίσθωση. Οι δόσεις της μίσθωσης καταβάλλονται μηνιαία, ανά τρίμηνο ή ανά εξάμηνο. Το επιτόκιο για τον υπολογισμό των δόσεων είναι λίγο πιο υψηλό από το αντίστοιχο επιτόκιο δανεισμού. Η επιχείρηση θα κληθεί επίσης να καταβάλλει εφάπαξ και ένα ποσό 0,1% έως 1% επί της αξίας της επένδυσης για το διαχειριστικό κόστος. Η περίοδος αποπληρωμής είναι από 3 έως 5 χρόνια, ή δε χρηματοδότηση μπορεί να φτάσει μέχρι και το 100% της αξίας του εξοπλισμού.

Η Χρηματοδοτική Μίσθωση ως μορφή χρηματοδότησης παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα ιδιαίτερα για τις νέες επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα η επιχείρηση:

- Δεν χρειάζεται να καταβάλλει αμέσως τα ποσά που απαιτούνται για την αγορά του αναγκαίου εξοπλισμού γεγονός ουσιώδες για νέες και μικρές επιχειρήσεις με μικρή ρευστότητα.
- Δεν αναγκάζεται να καταφύγει σε υπέρμετρο δανεισμό.
- Έχει την επιλογή μετά το πέρας της μίσθωσης να αγοράσει τον εξοπλισμό, να τερματίσει ή να ανανεώσει τη σύμβαση.
- Απαλλάσσεται από τον φόρο για τον εξοπλισμό που μισθώνει αφού το σύνολο των δόσεων αναγνωρίζεται σαν λειτουργική δαπάνη.
- Εμφανίζει καλύτερη εικόνα στις οικονομικές της καταστάσεις καθώς δεν επηρεάζονται αρνητικά ορισμένοι χρηματοοικονομικοί δείκτες.
- Δεν χρειάζεται να παράσχει μεγάλες εγγυήσεις όπως συμβαίνει με τον τραπεζικό δανεισμό διότι οι διαδικασίες του Leasing είναι απλούστερες και ταχύτερες.

Μετά την τραπεζική δανειοδότηση η αμέσως διαδεδομένη πηγή δανειοδότησης είναι η χρηματοδοτική μίσθωση, όπου τα ποσοστά της σε όλες τις χώρες είναι ιδιαίτερα υψηλό. Η Σλοβακία και η Γερμανία, δύο εξαιρετικά ανεπτυγμένες χώρες, παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά κοντά στο 25%.

Πίνακας ποσοστών των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται μέσω leasing

	total	industry	construction	Wholesale and retail trade*	Information, communication	Scientific, technical
Belgium	18,9	20,5	22,0	17,6	15,6	15,3
Bulgaria	16,7	14,4	19,8	18,0	15,1	14,0
Denmark	17,3	18,5	21,4	17,8	8,5	9,6
Germany	24,1	22,2	28,6	25,1	21,1	20,0
Ireland	20,6	25,4	23,4	20,8	10,3	8,6
Greece	10,6	9,5	9,7	13,1	10,9	7,1
Spain	15,7	14,8	16,4	16,8	11,6	9,3
France	21,7	23,8	26,2	19,7	9,5	17,6
Italy	22,7	25,2	21,4	20,4	14,2	17,3
Cyprus	2,2	0,0	5,1	2,0	1,7	0,0
Latvia	15,2	16,9	18,1	14,1	14,8	11,1
Lithuania	9,4	7,3	7,4	10,7	17,4	8,5
Luxembourg	15,9	23,1	15,4	15,4	5,1	15,6
Malta	0,9	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0
Netherlands	13,0	13,5	11,4	13,7	20,4	8,2
Poland	16,4	15,3	18,8	15,5	24,6	28,1
Slovakia	25,5	26,7	23,4	26,3	24,2	16,2
Finland	16,8	12,2	1,0	20,5	22,5	26,6
Sweden	4,8	2,1	3,7	6,9	0,0	4,2
United Kingdom	14,7	17,0	14,5	12,7	11,9	17,8

* transport, accomodation and food service, real estate and administrative activities

Πηγή δεδομένων πίνακα : Eurostat

Κοινοπρακτικά δάνεια και εταιρικά ομόλογα

Με την εισαγωγή του ευρώ, οι αγορές μεγάλου δανειακού κεφαλαίου γνώρισαν ιστορική αύξηση. Το χρέος αποτελεί μακράν τον κύριο λόγο εξωτερικής χρηματοδότησης για τις μεγάλες επιχειρήσεις. Από την εισαγωγή του τα ευρώ κοινοπρακτικά δάνεια και εταιρικά ομόλογα έχουν

γίνει οι κύριες πηγές χρηματοδότησης για μεγάλο χρέος. Και στις δύο αγορές, οι επιχειρήσεις μπορούν να συλλέξουν μεγάλα ποσά κεφαλαίων μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης διάρκειας. Οι μεγάλες επιχειρήσεις με μεγάλη οικονομική δύναμη, μεγαλύτερα κέρδη και υψηλότερη αξία εκκαθάρισης προτιμούν κοινοπρακτικά δάνεια. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις με μεγαλύτερα επίπεδα βραχυχρόνιου χρέους και εκείνες που θεωρούνταν πως έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες ανάπτυξης προτιμούν τη χρηματοδότηση μέσω εταιρικών ομολόγων. Σήμερα, πολλές από τις μεγαλύτερες εταιρείες της Ευρώπης χρησιμοποιούν εταιρικά ομόλογα και κοινοπρακτικά δάνεια για τη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους.

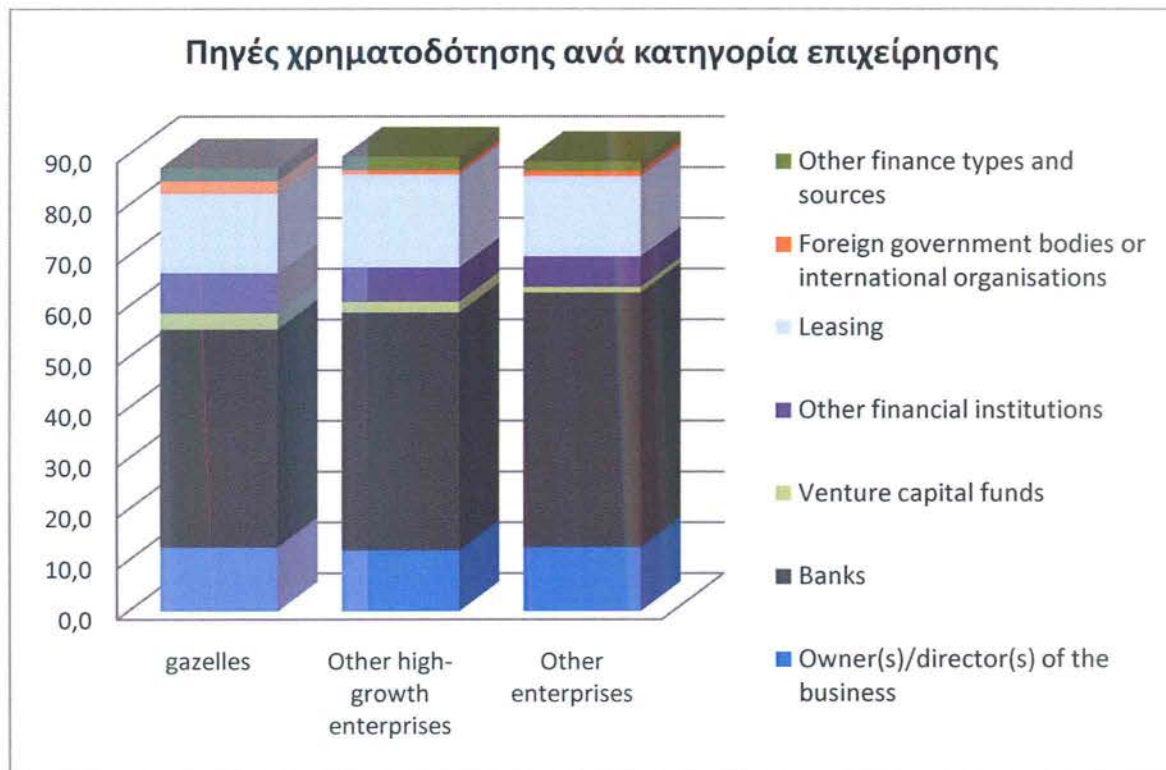
Από το 2007 τα εταιρικά ομόλογα και τα κοινοπρακτικά δάνεια απαρτίζουν το 94 % του συνόλου των δημόσιων κεφαλαίων που αντλήθηκαν στις ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές, ενώ η έκδοση μετοχών αντιπροσωπεύει μόλις το 6%. Τα τελευταία χρόνια, οι εξελίξεις στην αγορά εταιρικών ομολόγων έχουν προσελκύσει ιδιαίτερη προσοχή, ιδίως με την θεαματικής ανάπτυξης της αγοράς με την εισαγωγή του ευρώ. Παράλληλα, τα κοινοπρακτικά δάνεια της αγοράς έχουν επίσης αναπτυχθεί, πιο προοδευτικά, που σήμερα αντιπροσωπεύουν περίπου το ένα τρίτο του συνολικού δημόσιου χρέους των δανειοληπτών και τη χρηματοδότηση των κεφαλαίων.²⁰

Χρηματοδότηση ανά επιχείρηση

Για όλους τους τύπους των επιχειρήσεων σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης παραμένουν οι τράπεζες. Οι τύποι επιχειρήσεων που θα μελετήσουμε είναι οι ταχέως αναπτυσσόμενες, οι αναπτυσσόμενες και όλες οι υπόλοιπες επιχειρήσεις. Και στις τρεις κατηγορίες ο τραπεζικός δανεισμός κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό και αγγίζει το 50%. Επίσης μεγάλο είναι το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για δανεισμό με χρηματοδοτική μίσθωση, στις αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις κατέχει το 18,3% της χρηματοδότησης τους και στις άλλες το 15%. Οι ιδιοκτήτες ή οι

²⁰ Yener Altunbaş, Alper Kara and David Marquis Ibañez (2009) LARGE DEBT FINANCING SYNDICATED LOANS VERSUS CORPORATE BONDS. Working paper series no 1028/march 2009

διευθυντές των επιχειρήσεων ενδέχεται να είναι σημαντική πηγή χρηματοδότησης αφού κατέχει το 12%. Η χρηματοδότηση μέσω των Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών παρ' ότι είναι σχετικά νέο είδος χρηματοδότησης κυμαίνεται από 1% έως 3% στην επιλογή των επιχειρήσεων. Τέλος πολύ λίγες είναι εκείνες οι επιχειρήσεις που αναμένουν χρηματοδότηση από κρατικούς φορείς και από χρηματοδοτικά ιδρύματα.

Πηγή δεδομένων γραφήματος : Eurostat

Ανεπιτυχής αιτήσεις δανείων

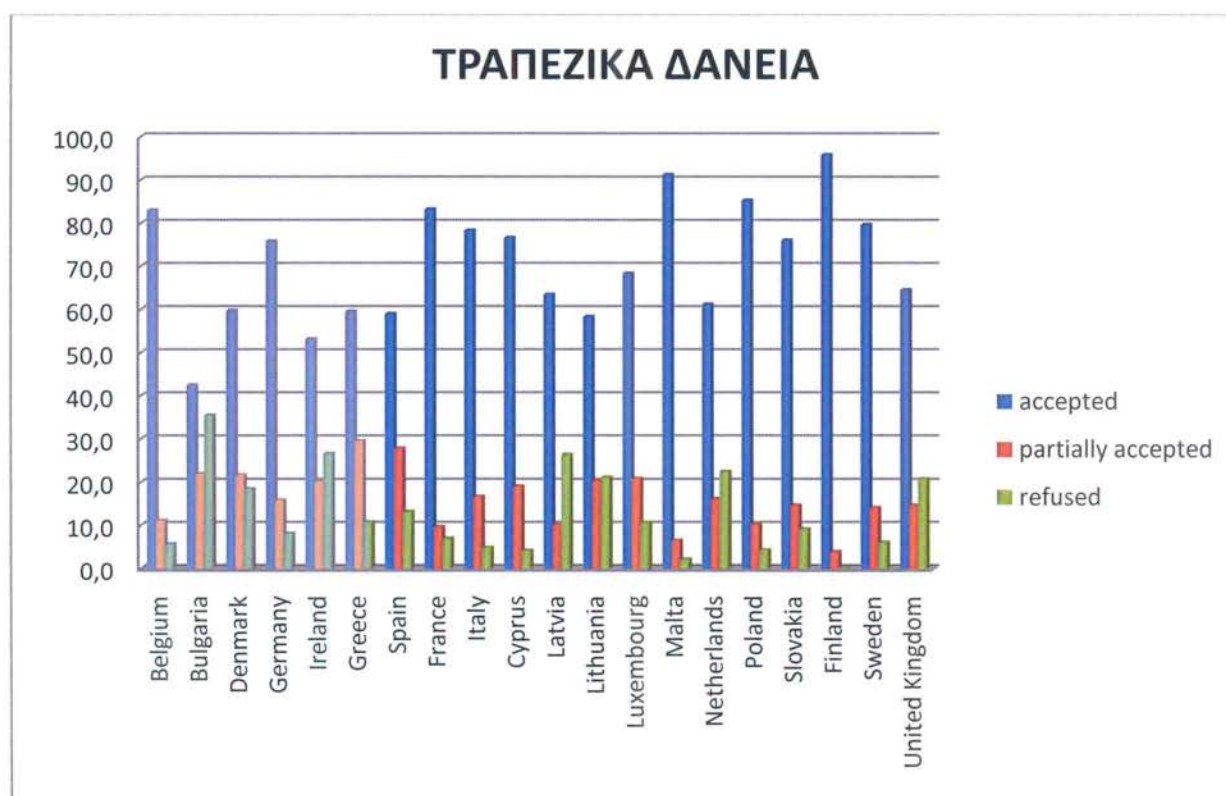
Το ποσοστό ανεπιτυχών αιτήσεων δανείων έχει αυξηθεί με την οικονομική κρίση που επικρατεί πια σε όλη την Ευρώπη. Ακόμα δυσκολότερο είναι το έργο για τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις. Η πρόσβαση τους στις τραπεζικές πιστώσεις όλο και δυσχεραίνει. Οι κύριες πηγές δανειοδότησης των επιχειρήσεων είναι από ιδιοκτήτες ή διευθυντές των επιχειρήσεων, από άλλους εργαζόμενους, από οικογένεια ή φίλους,

από άλλες επιχειρήσεις, από τράπεζες και από άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Όσον αφορά τον τραπεζικό δανεισμό που είναι ο επικρατέστερος εφόσον καλύπτει το περίπου 50% των δανείων των επιχειρήσεων σήμερα, το ποσοστό των ανεπιτυχών αιτήσεων δανείων αυξήθηκε από το 2007 έως και το 2010 σε 19 από τα 20 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία (από 3% το 2007 σε 36% το 2010), στην Ιρλανδία (από 1% έως 27%) και τη Λετονία (από 4% έως 26%). Οι ανεπιτυχείς αιτήσεις δανειοδότης σημείωσαν μείωση μόνο στην Σουηδία (από 9% έως 6%). Το 2010, τα υψηλότερα ποσοστά των ανεπιτυχών αιτήσεων βρέθηκαν στη Βουλγαρία (36%), την Ιρλανδία (27%), Λετονία (26%), η Ολλανδία (23%), τη Λιθουανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (και οι δύο 21%), και η μικρότερη στη Φινλανδία (0,2%), τη Μάλτα (2%), η Κύπρος και η Πολωνία (από 4%) και την Ιταλία (5%). Εξαιρουμένων των ανεπιτυχών αιτήσεων, οι αιτήσεις μπορούν να χωριστούν μεταξύ εκείνων που είναι (πλήρως) επιτυχείς και εκείνων που είναι εν μέρει επιτυχή, δηλαδή αυτές οι αιτήσεις χορηγούνται υπό λιγότερο ευνοϊκούς όρους από ό,τι είχε αρχικά ζητηθεί. Το ποσοστό των επιτυχών αιτήσεων δανείων από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ήταν χαμηλότερο το 2010 από ότι το 2007 σε όλα τα κράτη μέλη για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ενώ το ποσοστό των μερικών επιτυχημένων αιτήσεων δανειοδότησης αυξήθηκε σε όλα τα κράτη μέλη. Οι μεγαλύτερες μειώσεις του ποσοστού επιτυχίας καταγράφηκαν στη Βουλγαρία (από 87% του συνόλου των αιτήσεων δανείων το 2007 σε 43% το 2010), στην Ιρλανδία (από 97% σε 53%), τη Δανία (από 92% σε 60%), τη Λιθουανία (από 89% έως 58%), Ελλάδα (από 88% έως 60%) και στην Ισπανία (από 87% σε 59%). Οι μικρότερες μειώσεις της τάξης του 10% καταγράφηκαν στη Φινλανδία (από 98% έως 96%), στη Μάλτα (από 94% έως 91%), στη Σουηδία (από 84% σε 78%), στην Πολωνία (από 92% σε 85%), στην Ιταλία (από 87% σε 78%), το Βέλγιο (από 92% έως 83%) και τη Γερμανία (από 85% έως 76%). Το 2010, το ποσοστό επιτυχίας για τις αιτήσεις χορήγησης δανείων από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ήταν υψηλότερο στη Φινλανδία (96%), τη

Μάλτα (91%), την Πολωνία (85%), τη Γαλλία και το Βέλγιο (και οι δύο 83%), ενώ τα υψηλότερα ποσοστά για την εν μέρει επιτυχών αιτήσεων καταγράφονται στην Ελλάδα (30%), την Ισπανία (28%), τη Βουλγαρία και τη Δανία (22%).

Εντούτοις ο τραπεζικός δανεισμός σε σχέση με τους άλλους τρόπους δανειοδότησης κατέχει τα μικρότερα ποσοστά αποτυχίας απόκτησης δανείου. Το 2010 σχεδόν το 50% των δανείων που αναζητήθηκαν από άλλους εργαζόμενους των εταιρειών απορριφτήκαν. Στα ίδια ποσοστά ανέρχεται η δανειοδότηση από οικογένεια ή φίλους και από άλλες επιχειρήσεις στο 38% και 39% αντίστοιχα.

Πηγή δεδομένων γραφήματος : Eurostat

Η δανειοδότηση των επιχειρήσεων από διευθυντές ή ιδιοκτήτες των ίδιων των επιχειρήσεων κατέχει τα μικρότερα ποσοστά απόρριψης των δανείων. Τα μεγαλύτερα ποσοστά τα κατέχει η Βουλγαρία με 45% και δεύτερη η Ελλάδα με 39.5%, αμέσως μετά η Ιρλανδία και η Ισπανία με 29% και όλες οι υπόλοιπες κάτω του 10%. Ωστόσο το ποσοστό των δανείων που εγκρίθηκαν από το 2007 έως το 2010 παρουσιάζουν μια

μικρή μείωση με μεγαλύτερη μεταβολή αυτή της Ιρλανδίας της τάξης του 46%. Η μεταβολή στα δάνεια που εγκρίθηκαν μερικώς είναι πολύ μικρή και κυμαίνεται σε όλες τις χώρες στα ίδια επίπεδα.

Μια από τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο ποσοστό ανεπιτυχών δανείων ήταν στην Ιταλία και αφορά τα δάνεια από άλλους εργαζόμενους των επιχειρήσεων, έφτασε 87% διαφορά από το 2007 στο 2010. Δεύτερη έρχεται η Ιρλανδία όπου τα ποσοστά μειώθηκαν από 24% το 2007 σε 90% το 2010. Ενώ μείωση στο ποσοστό δανείων που απορριφτήκαν σημείωσε η Σουηδία από 70% σε 50%. Τα μεγαλύτερα ποσοστά επιτυχής δανειοδότησης από άλλους εργαζόμενους για το 2010 κατέγραψαν η Λετονία (71%) και η Πολωνία (60%).

Μόνο τα επιτυχή δάνεια των επιχειρήσεων από οικογένεια ή φίλους παρουσίασαν μια μικρή αύξηση σε γενικές γραμμές, σημαντικά παραδείγματα είναι της Κύπρου και της Φιλανδίας όπου εγκρίθηκαν σχεδόν όλα τα δάνεια και η περίπτωση της Γερμανίας όπου τα δάνεια που απορρίφτηκαν σημείωσαν μείωση 15%. Αντίθετα, την περίπτωση των δανείων από άλλες επιχειρήσεις παρουσιάστηκε μεγάλη αύξηση στα δάνεια που δεν εγκρίθηκαν. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεπιτυχών αιτήσεων χρηματοδότησης βρέθηκαν στην Ελλάδα και την Ιρλανδία (91%) και στην Γερμανία 76%. Μείωση παρουσίασε μόνο το Βέλγιο από 52% το 2007 σε 27% το 2010. Σημαντική αύξηση στα ποσοστά των δανείων που εγκρίθηκαν σημείωσε μόνο το ηνωμένο βασίλειο από 28,6% σε 46% το 2010.

3. Οι επιχειρήσεις μετά την κρίση

Το νέο επιχειρηματικό περιβάλλον μετά την κρίση θα είναι διαφορετικό στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα φέρει νέες ισορροπίες στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών και ριζικές αλλαγές. Οι αγορές θα γίνουν σαφώς πιο ανταγωνιστικές και θα κριθεί ποιες επιχειρήσεις είναι πιο ικανές να προσαρμοστούν και ποιες όχι. Κρίσιμης σημασίας είναι και η στρατηγική των επιχειρήσεων, δηλαδή το πώς θα προσφέρουν ελκυστικές και ποιοτικές προσφορές στον πιεσμένο σήμερα καταναλωτή σε χαμηλότερα επίπεδα κόστους.

Σημαντικό ρόλο παίζει και η ενίσχυση τις εκάστοτε κυβέρνησης στις επιχειρήσεις, στηρίζοντας την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Το κράτος στη διαδικασία αυτή προσαρμογής των επιχειρήσεων και ανάδειξης νέας επιχειρηματικότητας βοηθάει με άμεσους και έμμεσους τρόπους. Άμεσα, με πρακτικά μέτρα, βελτιώνοντας το θεσμικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και εστιάζοντας τη στήριξη έτσι ώστε να προκύψει ένα ανταγωνιστικό οικοσύστημα επιχειρήσεων. Όχι απαραίτητα με επιδοτήσεις και προνόμια, μιας και οι πόροι θα είναι λιγοστοί. Έμμεσα επίσης, με ενέργειες που άπτονται στη διαμόρφωση θετικών στάσεων στο επιχειρείν και τη διεθνή διάκριση. Αλλά και οι προσδοκίες από τα κράτη πρέπει να μετριαστούν και να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες. Εξάλλου με την αυξανόμενη διεθνοποίηση της επιχειρηματικότητας δραστηριότητας αλλάζει ο ρόλος του κράτους. Στη διεθνή σκηνή και για επιχειρήσεις ανοιχτές στον ανταγωνισμό πιο πολύ ρόλο παίζουν και θα παίξουν παράγοντες της επιχείρησης, παρά του κράτους. Η διεθνοποιημένη επιχείρηση εκτίθεται σε πολλά εθνικά περιβάλλοντα. Ο ρόλος της χώρας ροέλευσης είναι λιγότερο σημαντικός. Έχει πρόσβαση σε διεθνείς πόρους και ευκαιρίες για ευρύτερη τεχνογνωσία. Αντίθετα, η στενά προσανατολισμένη εγχώρια επιχείρηση θα αντιμετωπίσει πιο δύσκολες συνθήκες χρηματοδότησης, παράλληλα με πιο έντονο ανταγωνισμό στις ίδιες τις εγχώριες αγορές. Ξένα προϊόντα ήδη κατακλύζουν την εγχώρια αγορά.

Μετά την κρίση το επιχειρησιακό περιβάλλον αλλάζει ριζικά αφού αλλάζουν οι προτιμήσεις του καταναλωτή και αναδύονται νέα πρότυπα. Ο καταναλωτής «μετρά» τα χρήματά του αλλά και ψάχνει για τρόπους να ικανοποιήσει τις ίδιες ανάγκες με πιο έξυπνες λύσεις. Μειώνει τις αγορές του, αλλά και στρέφεται σε πιο οικονομικά προϊόντα, διατηρώντας όμως υψηλές τις απαιτήσεις του για ποιότητα και δίνει μικρότερη αξία στα κλασσικά επώνυμα προϊόντα. Σημαντικό ρόλο στην αλλαγή του επιχειρηματικού προβάλλοντος παίζει και ο παγκόσμιος ανταγωνισμός. Ενισχύεται σημαντικά ο παγκόσμιος ανταγωνισμός αφού αναδύονται νέες αγορές χαμηλότερου κόστους και αλλάζουν τις ισορροπίες. Ενώ στο παρελθόν η ροή ήταν από πολυεθνικές της δύσης σε αναπτυσσόμενες χώρες, τώρα εντείνεται η αντίστροφη ροή προϊόντων. Εταιρείες από και άλλες μικρότερες χώρες διεθνοποιούνται και επενδύουν σε ανεπτυγμένες χώρες. Οι εταιρείες αυτές βελτιώνουν γρήγορα την ποιότητα των προσφερομένων απορροφώντας δυτική τεχνολογία. Ταυτόχρονα εφευρίσκουν λύσεις για καταναλωτές με χαμηλά εισοδήματα. Εισάγουν καινοτομίες κόστους που μειώνουν ριζικά τις τιμές των προσφορών τους. Τέλος, το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον αλλάζει οριστικά. Ο καταναλωτής είναι πιο πληροφωρημένος και με το διαδίκτυο ξέρει περισσότερο για το τι αγοράζει και για αυτόν που τα προσφέρει. Οι επιχειρήσεις που ανταποκρίνονται πιο δραστικά στις νέες απαιτήσεις για υπευθυνότητα αποκτούν κοινωνικό κεφάλαιο και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η απλή συμμόρφωση με κοινωνικές ρυθμίσεις, για εργασιακή, οικολογική και ηθική συμπεριφορά δεν είναι πλέον επαρκής. Οι τάσεις αυτές ανοίγουν νέους ορίζοντες για καινοτομία και διαφοροποίηση των προσφορών, μεγάλες επιχειρήσεις μετά την κρίση θα είναι ανταγωνιστικές και διαφορετικές, με λιτές δομές και χαμηλό κόστος.²¹

²¹ Athreye, S. and S. Kapur (2009), “ Introduction: The internationalization of Chinese and Indian firms - trends, motivations and strategy”, *Industrial and Corporate Change*, 18, 209-221.

Συμπεράσματα

Η δυσμενής οικονομική κατάσταση είναι φανερό ότι έχει επηρεάσει σχεδόν ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η οικονομική κρίση έχει γίνει αισθητή σε όλα τα κράτη μέλη, σε μικρό βαθμό σε κάποια και σε άλλα σε μεγαλύτερο. Ακόμα και οι πιο δυνατές οικονομίες έχουν υποστεί τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Ο ρυθμός νέων επιχειρήσεων κατά μέσο όρο στην Ευρώπη είναι μικρότερος από τον ρυθμό θνησιμότητας.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά ιδιαίτερα στις χώρες του νότου όπως η Ελλάδα οι επιχειρήσεις έχουν πληγεί από την κρίση και ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον τομέα της βιομηχανίας αφού σε αυτόν τον τομέα οι συνέπειες είναι εμφανείς πριν από το 2008. Αντίθετα οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών φάνηκαν πιο ισχυρές ίσως επειδή αποτελούν και το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας. Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση για τις επιχειρήσεις της Ευρώπης είναι ότι οι πιο ευαίσθητες στην κρίση αποδείχτηκαν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, αυτές δηλαδή με κανέναν ή μέχρι 4 εργαζόμενους, καθώς αυτές είχαν την μικρότερη διάρκεια ζωής.

Σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη τα αποτυπώματα της κρίσης στην ελληνική οικονομία φάνηκαν σχετικά νωρίτερα και εντονότερα. Είναι πασιφανές ότι η διεθνής οικονομική κρίση την βρήκε σε μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο. Τα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα της παραγωγικής μας βάσης, τα υψηλά ελλείμματα του δημόσιου τομέα και το αρνητικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών επιβάρυναν σταδιακά την ελληνική οικονομία. Οι επιχειρήσεις, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα βρέθηκαν σε ένα νέο, αρνητικό περιβάλλον, με τα χαρακτηριστικά των αγορών να ανατρέπονται ριζικά, τις πιέσεις να εντείνονται και την αβεβαιότητα να κυριαρχεί. Εξάριση αποτελούν οι επιχειρήσεις εκείνες, που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τον κατασκευαστικό κλάδο, οι οποίες βρέθηκαν σε καταστάσεις πίεσης της ζήτησής τους πριν και από το 2008.

Βασικό στοιχείο της ευρωπαϊκής αγοράς σήμερα είναι πως η εμπιστοσύνη έχει αρχίσει να αλλοιώνεται σοβαρά, με δεδομένο ότι τόσο οι ακάλυπτες επιταγές όσο και η μη ανταπόκριση των πελατών των επιχειρήσεων στις υποχρεώσεις τους στρεβλώνουν το περιβάλλον και τους όρους των συναλλαγών. Η κατάσταση αυτή επιτείνει την αβεβαιότητα και περιορίζει ακόμη περισσότερο τις συναλλαγές. Επίσης η πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης έχει καταστεί ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση, αφού πλέον το πιστωτικό σύστημα περιορίζεται σε επιλεκτικές χρηματοδοτήσεις, δημιουργώντας συνθήκες, ακόμη και ασφυξίας στις επιχειρήσεις και στην αγορά. Τέλος η πλήρης απαισιοδοξία των επιχειρήσεων διατυπώνεται σε όλα τα επίπεδα σχετικά με την ένταση της κρίσης στο αμέσως επόμενο διάστημα, την οποία θεωρούν ότι θα ενταθεί ακόμη περισσότερο απ' ό,τι είναι σήμερα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια έχει ευαισθητοποιηθεί αρκετά απέναντι στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στηρίζοντας αυτές και δείχνοντας ενεργά τον ρόλο της. Θα πρέπει όμως να συνεχίσει να βελτιώνεται και να γίνει καλύτερη. Η βελτίωση του περιβάλλοντος για τις μικρές επιχειρήσεις είναι διαρκής διαδικασία, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο παραμένει σημαντικό τα κράτη μέλη να συνεχίσουν να αναλαμβάνουν δράση. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι πρωτοβουλίες και τα μέτρα θα ξεπεραστούν το στάδιο του σχεδιασμού και θα εφαρμοστούν σωστά, θα αξιολογηθούν και θα βελτιωθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Athreye, S. and S. Kapur (2009), “ Introduction: The internationalization of Chinese and Indian firms - trends, motivations and strategy”, *Industrial and Corporate Change*, 18, 209-221.
- European Commission, small and medium-sized enterprises, Craft and micro-enterprises [online] available from http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/index_en.htm
- European Commission (2003) Observation of European SMEs, SMEs in Europe 2003
- Eurostat (2008) Enterprise births, survivals and deaths –employment effects
- Eurostat/OECD (2007), Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics, OECD Publishing.
- Marc a.e. marketing research communication (2010) αποτύπωση οικονομικού κλίματος, έρευνα ΓΣΕΒΕΕ
- OECD (2012) Birth rate of employer enterprises. Entrepreneurship at a Glance 2012
- OECD (2012) Churn rate of employer enterprises. Entrepreneurship at a Glance 2012
- OECD (2012) Death rate of employer enterprises. Entrepreneurship at a Glance 2012
- OECD (2012) Survival rate of employer enterprises. Entrepreneurship at a Glance 2012
- OECD (2010), *Structural and Demographic Business Statistics*, OECD Publishing
- Paul H. Kupiec. (2007). «Financial stability and Basel II». *Annals of Finance*, Special Issue.
- Williamson, P. and M. Zeng (2009). “Value-for-money strategies for Recessionary Times”, *Harvard Business Review*.
- Yener Altunbaş, Alper Kara and David Marquis Ibañez (2009) LARGE DEBT FINANCING SYNDICATED LOANS VERSUS CORPORATE BONDS. Working papes series no 1028/march 2009
- Γκόρτζος, Χ. (2007) 50 χρόνια Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Τα Στάδια Διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Χρηματοπιστωτικού Δικαίου
- Λιούκας, Σ., Βουδούρη, Ε., Γκούρας, Α. Και Π. Λαντζούνη (2009). «Η καινοτομία στην Ελλάδα», *Ίδρυμα Κόκκαλη*.
- Μανέττας Γιώργος (2012) Στην Ελβετία η νέα έδρα του ομίλου coca-cola Hellenic. Ημερησία 12/10/2012